

II. Acte din anii 1848—1860.

1.

Punctul 2 dintre cele 16 puncte ale cererilor Românilor întruniți la Blaș în 3/15 Maiu 1848:

„Națiunea română pretinde, ca biserica română fără distincțiune de confesiune să fie, și să rămână liberă independentă dela ori-care altă biserică, egală în drepturi și folose cu celelalte biserici ale Transilvaniei. Ea cere restabilirea Metropoliei române și a Sinodului general anual după vechiul drept, în care Sinod să fie deputați bisericesci și și mirenesci. În acelaș Sinod să se alégă și episcopii românesci liber prin majoritatea voturilor, fără candidațiune.

„La aducerea aminte despre vechiul drept al Românilor, de a avé pe viitoriu scaun în dietă ca reprezentanții ai bisericilor lor; decă capitulele lor vor fi reprezentate, națiunea română cere aceleași drepturi pentru episcopii și capitulele lor“.

2.

Petițiunea generală a Națiunei române. Olmütz 13/25 Febr. 1849.

Maiestate!

Națiunea română din marele Principat al Transilvaniei, din Banatul Te-meșian, din părțile vecine ale Ungariei, și din Bucovina, care e cea mai veche între celelalte națiuni și cea mai numerosă în ținutul locuit de dânsa — fiind că numără la trei milióne și jumătate — au fost pururea cu cea mai nescuturată credință și aderință cătră augusta casă austriacă, de când țerile acestea au avut fericita sôrte a veni sub blândul guvern al Austriei, n'au lăsat să trecă nici o ocaziune, fără de a da documente prin faptă despre acéstă credință, și n'au cruțat nici un sacrificiu pentru interesele statului și ale dinastiei, cu tóte că au fost apăsată de celelalte connațiuni și scósă prin legile feudale de cente de ani din tóte drepturile cuvenite unei națiuni, ba în anul trecut fu amenințată chiar și cu stêrpire de cătră magiarii ce umblă cu cugete separatistice.

Când fanaticii acestia cuteđară a apuca armele spre a răsturna statul austriac, națiunea română fu cea dintâiu din părțile de cătră răsăritul monarhiei, care păși cu totă energia în contra lor, căci 1. se dechiară românii din Transilvania în adunarea dela Blaș din 3/15 Maiu anul trecut, în contra scopurilor magiare; 2. se dechiară regimentul român din Bănat încă în luna lui Iuliu în contra măsurilor ministeriului unguresc și pentru interesele statului Austriei întregi și ale dinastiei; 3. după o adunare de mult dorită se dechiară regimentul I. român din Transilvania în 11 Septembrie, că voiesce să stea numai sub imediatul guvern al Maiestății Sale; 4. în 14 Septembrie se dechiară regimentul II român din Transilvania că nu voiesce să mai fie sub ascultarea ministeriului unguresc, și se puse sub Ministeriul de resbel austriac, imbiindu-se cu toate puterile sale spre a apăra integritatea monarhiei; 5. se dechiară totă națiunea în 25 Septembrie, într'o adunare națională grandioasă, în contra ministeriului unguresc, prochiămă constituția imperială-austriacă și se puse sub ministeriul imperial-austriac; 6. când se adună în luna lui Octobree magiarii și secuii din Transilvania în massă spre a se scula asupra Impăratului, națiunea română ridică 195,000 de ómeni, îi puse sub comandul general-militar, întregi regimentele de linie din Transilvania în timp de o lună de zile cu 4000 de tironi români; 7. asemenea făcură românii din Banatul timișan, unde se imbiară de sine spre formarea batalionului al 3, 4, 5 și 6, și ridicară dintre provinciali atâtea glóte de apărători, câte cugetară comandantii militari a fi de lipsă, și-i deteră în dispozițiunea acestora.

În acest resbel au dat națiunea română documente nenumărate de valența sa, de matura sa naționalitate, de nemișcata sa credință cătră legitimul și mai pre sus de toate amatul seu monarch: cu toate că de altă parte au fost constrînsă a face atâtea sacrificii, încât pre ori-care altă națiune ar fi adus la desperațiune, mai ales când inimicul o impeția neîncetat tot cu puteri mai mari și mai tari, preda cente de sate și le prefăcea în cenușe, ucidënd preste 10,000 de ómeni fără destingere de bătrâni și de copii, de bărbați și de femei. Lipsa de arme (căci poporul se bătea numai cu lănci și cu falci) fu o pedecă pentru care resbelul nu se termină încă până astăzi în acea parte a monarhiei; cu toate acestea națiunea nu flăccesce în curagiu, și totă încercarea inimicului îi măresce credința și aderența; ea pune speranța în Dumneđu și în cel mai drept dintre monarhi, și desprețiează mórtea pentru integritatea unui stat și pentru susținerea tronului unei dinastii, al cărei principiu e *Drepturi de o măsura pentru toți cetățenii și pentru toate națiunile*. Ea bate cu o mână pre inimicul acestui principiu, érá cu cealaltă subșterne Maiestății tale rugămîntul pentru întinderea aceluiași principiu și spre fii sei. Ea cere cu totă plecăciunea și cu totă încrederea dela dreptatea Maiestății Tale:

1. Unirea tuturor românilor din statul austriac într'o singură națiune de sine stătătoare sub sceptrul Austriei, ca parte întregitoare a monarhiei;

2. Administrațiune națională de sine stătătoare în respectul politic și eclesiastic;

3. Deschiderea cât mai curând a unui congres universal a tótă națiunea spre constituirea sa, și în parte:

- a) spre alegerea unui cap național, care se va întări de Maiestatea Ta, și al cărui titlu asemenea Maiestatea Ta vei binevoi a'l determina;
- b) spre alegerea unui consiliu administrativ național sub numele de *Senat român*;
- c) spre alegerea unui cap eclesiastic de sine stătătoriu, care se va întări de Maiestatea Ta, și sub care vor sta ceilalți episcopi naționali;
- d) spre organizarea administrațiunii în comunitățile și cercurile române;
- e) spre organizarea scólelor și ridicaren institutelor necesare de învățatură.

4. Întruducerea limbei române în tóte lucrurile ce ating pre români;

5. O adunare de tótă națiunea pe fie-care an spre a se consulta despre interesele naționale ce le va cere timpul;

6. Representarea națiunii române după numărul sufletelor la dieta universală a imperiului austriac;

7. Un organ al națiunii la înaltul ministeriu imperial spre reprezentarea și pertractarea intereselor naționali;

8. Maiestatea Ta să binevoiesci a purta de aici înainte titlul de *mare Duce al Românilor*.

Maiestate! Națiunea care a trecut prin atâtea probe în cursul seclilor, au ajuns la maturitate politică prin lungile suferințe, și în evenimentele mai din urmă au dat documente atât de strălucite de nemișcata sa credință, — crede că are drept de a cere lucruri cari nu numai că s'au conces fie-cărei națiuni în statul austriac, ci s'au și predicat de pre înălțimea tronului Maiestății Tale. Ea nu póte și nu 'i este ertat să mai rămână subordonată nici unei alte națiuni în statul Maiestății Tale cel întemeiat pe drepturi de o măsură pentru fie-care. Ea se rógă pentru unirea ei într'un corp de sine stătător și membru al monarhiei în puterea principiului de drepturi de o măsură pentru tóte națiunile. Numai în modul acesta va poté fi mulțămită națiunea, și se va poté pune în stare de a fi la aceea la ce o destină numărul său, începutul său, nobilile sale proprietăți, cari n'au perit prin apăsarea seclilor, limba sa cea unică în casă, eclesie și literatură, pozițiunea sa geografică și alte circumstanțe, adecă — un membru neapérat necesar spre susținerea corónei Maiestății Tale și a monarhiei întregi austriace.

Cu asigurarea de nescuturată credință și aderință se subscriu cu totă plecăciunea împuțerii națiunei.

Olmütz, 13/25 Februaru 1849.

Ai Maiestății Tale

cei mai credincioși supuși

Andrein Șaguna m. p., episcop român din Transilvania.
Ioane Mocioni de Foen m. p., proprietar din Bănat.
Ioane Stoica m. p., Consilieru de compt. din Transilvania.
Ioane Popasu m. p., protopop de Brașov din Transilvania.
A. Treb. Laurianu m. p., din Transilvania.
Iosif Pop de Macedonfi m. p., oficial de comptabilitate.
Dr. Ioane Dobran m. p., agent de curte, din Bănat.
Dr. Eudosiu Hormuzachi m. p., proprietar din Bucovina.
Dr. Constantin Pomuțiu m. p., din Ungaria.
Basiliu Ciupe m. p., oficial imp. din Transilvania.
Lucian Mocioni de Foen m. p., proprietar din Bănat.
Iacob Bologa m. p., din Transilvania.
Michail Botnariu m. p., deputat de dietă din Bucovina.

3.

Răspunsul Împăratului.

Acceptez cu bucurie asigurarea despre credința și aderența inimósei națiuni române, și recunosc cu mulțămită grelele sacrificii care le-au adus ea pentru tronul meu și monarchia întregă, în contra unei partide călcătore de legi, care au început resbelul civil, și-l face încă să tot mai țină prin cerbicia ei. Petițiunea credinciosei națiuni române o voiu da să se iee la desbatere acurată și o voiu deslega în cel mai scurt timp spre mulțămirea ei.

Olmütz, 25 Februaru 1849.

4.

Memorand cătră ministeriu. Olmütz, 5 Martie 1849.

Înalt Ministeriu imperial!

Petițiunea națiunei române din monarchia austriacă se află acum în mânilor Maiestății Sale preagrațiosului și preaveneratului nostru Monarch. Preste puțin, de nu se va fi propus până acum, se va propune înaltului Ministeriu spre desbatere.

Cu nespusă dorință, dar tot deodată cu încredere și speranță, așteptă națiunea română deciderea despre cererile ei cele drepte și amăsurate timpului după a ei deplină convingere. Cu cât sôrtea națiunii române e mai tare legată de acéstă decideră, cu atât se simt mai îndatorați împuteriții ei a lumina mai cu deamăruntul punctele cele mai momentóse ale petițiunii, și a desluși cu credință și după adevăr ideile fundamentali pre cari se rađimă tótă petițiunea.

Înainte de tóte punctul dintăiu al petițiunii: „Unirea tuturor românilor din statul austriac într'o singură națiune de sine stătătoare sub sceptrul Austriei, ca parte întregitoare a monarhiei,“ se poate considera ca cel mai momentos. Și așa și e într'adevăr, însă spre a nu da ocasiune la înțelesuri sucite ne simțim îndatorați a dechiara că noi înțelegem acéstă statorință de sine numai în respectul administrațiunii interne, și față cu celelalte națiuni.

Națiunea română locuitoare în cele mai depărtate margini răsăritene ale monarhiei, și încungiuată de alte vițe de popóre, ba și apăsată sistematice de aceleași cu cari trăiesce împreună, și pentru al căror bine au făcut mai mult decât ori-care alta, cu tóte că ea fu întimpinată de dênsele totdeuna ca o vitregă, cugetă serios, mai ales de vre-o șasezeci de ani încóce, asupra pozițiunii sale și asupra tótă existența sa, și nu i-au fost greu a veni la convingerea, cum că ea în tótă întinderea ei are a fi considerată ca un trimis înainte al popórelor cultivate ale Europei, și ca un mediuloc de legătură al civilizațiunii apusene cu cea răsăritenă. Mai vértos națiunea română din monarhia austriacă au venit la consciința cum că ea, prin numărul său, prin pozițiunea sa geografică, prin identitatea originei, limbei, usanțelor și a religiunii cu locuitorii principatelor dela Dunăre, e chemată spre a fi un mădular tare al monarhiei austriace, atât spre susținerea echilibrului necesar între diversele vițe de popóre în internul monarhiei cât și spre introducerea unei influințe — Austriei neapărat necesare — în răsăritul Europei cel îngrecat de evenimente.

De mulți ani nutresce națiunea în inima sa acéstă convingere profundă, și se adoperă a face ca să se recunóscă însemnătatea elementului român în răsăritul monarhiei; dară sub apăsarea sistemii trecute, nu i-au fost cu puțință ca să-și câștigue ascultare. De câte ori bărbații cu cugete și purtări curate și pëtrunși din inimă de interesele națiunii sale și ale monarhiei întregi, își ridicară vorba, nu lipsiră inimicii națiunii române a arunca asupra lor tot genul de prepusuri spre a împedeca emanciparea și ridicarea ei. Anume în vara trecută, când după congresul dela Blaș deputațiunea română din Transilvania se duse la curtea Maiestății Sale Ferdinand cel bun, la Innsbruck, guvernul din Cluș prepară a raporta la Viena, și prin cancelaria de curte a Transilvaniei la Innsbruck, și a răspândi prepusuri mincinoșe, cum că tótă națiunea are *idei și simțiri rusesci*; acum când după cele mai din urmă evenimente din Turcia europeană, acéstă monetă de atâtea ori adusată asupra românilor — nu mai are nici o valóre, acești inimizci și alții din tagma lor

întore fôia, și Țes alte calumnie r ut ci se după cunoscuta „*calumniare audacter, semper aliquid haerebit.*“

NaȚiunea, în simȚirea nemișcatei sale credinȚe și aderinȚe cătră glorioasa casă habsburgică și cătră  ntr ga monarhie austriacă, au reimpins cu solemnitate și cu dréptă m nie t te aceste  negriri r ut ci se în cel mai din urmă congres Ținut  n Sibiu în luna lui Decembre anul trecut. — Ac sta fac ast di și împuteriȚii ei, și se prov c  cu m ng iere la tótă purtarea naȚiunii române atât din timpul trecut, precum și din cel din urmă.

 nc  și altă împregiurare nu mai puȚin moment s  are a se lua în considerare, adecă ferberea în Turcia europ n  de partea dréptă a Dunărei. Lucrurile ce se prepară acolo în tăcere, pentru viitorul cel mai de aproape și cari noi de abia le presimȚiam mai înainte,  r  în cele mai din urmă luni ni s'au descoperit multe despre mișcarea și lăȚirea lor, — nu sunt nici decum m ng iet re nici pentru naȚiunea română din marginile răsăritene ale monarhiei, nici pentru  ntr ga monarhie, — și noi, cari ne aflăm în cea mai deaprobe vecinătate și am avut mai multe ocațiuni spre a ne c știga unele informaȚiuni asupra fiinȚei și lăȚirii acelei ferberi, ne simȚim îndatoraȚi ca români și ca supuși credincioși ai dinastiei și ai monarhiei întregi, a recomanda  r  și  r  acest punct luării a minte a  naltului Ministeriu.

De o parte dară stimurul conservării propriie, de altă parte consciinȚa diverselor împregiurări, în cari se află elementul român al monarhiei austriace, au întipărit naȚiunii române convingerea, cum că ea are să-și caute m ntuirea în unirea sa într'un m dulariu de sine stătătoriu ( n înȚelesul de mai sus) și tot deodată  ntregitoriu și nedeslegat al monarhiei, și într' nsa să-și  mplinesc  misiunea sa pentru Austria și pentru sine însăși.

NaȚiunea română își raȚim  speranȚa împlinirii acestei dorinȚe de mult nutrite în peptul său, pe principiul drepturilor de o măsură pentru tóte naȚiunile, care s'au pronunȚat de doi  mp raȚi și s'au garantat cu cuv ntul lor imperial, și s'au pus de  naltul Ministeriu în programa sa, drept normă și bas  la noua prefacere a Austriei.

 n acest principiu se cuprinde un alt principiu chiar aș  de momentos, adecă: *Că de aci înainte nu se cuvine să mai fie nici o supremaȚie s'au predominare a unei naȚiuni asupra alteia, sau cu alte cuvinte: Că nici o naȚiune să nu mai fie subordinat  alteia.*

Dac  aplicăm acum acest principiu la diversele popóre ale monarhiei, și în special la ale Țărilor, ce se Țineau odată de coróna Ungariei și a marelui principat al Transilvaniei, vedem că înfiinȚarea drepturilor de o măsură pentru tóte naȚiunile, abia se va put  pune în lucrare altmintrelea într'un mod, care să mulȚĂmesc  pre toȚi, decât numai dec  se va lăsa fie-cărei naȚiuni să se unesc  împregiurul unui centru propriu și de sine stătătoriu în report cătră celelalte naȚiuni, fără respect la împărȚirile provinciale de mai 'nainte, și preste

tot fără mare respect la teritoriu, — cam în forma organizațiunii eclesiastice pentru mărturisitorii diverselor confesiuni, — și apoi națiunile constituite în modul acesta se vor uni ca membre ale unui Tot mai mare prin legături nedeslegate cu centrul monarhiei întregi. În modul acesta, și precum suntem noi convinși, numai în modul acesta se va înființa principiul drepturilor de o măsură pentru toate națiunile, — se va nimici neîncrederea, pisma și ura între națiuni, se va depărta ori-ce ocaziune de frecări, și preste tot ori-ce sămânță de desbinare, se va ridica totă temerea de predominire a unei națiuni preste celelalte, cu o vorbă în modul acesta vor pute diversele națiuni ale Ungariei și Transilvaniei să stea una lângă alta în înțelegere frățească, întinerite prin instituțiuni libere de sine stătătoare, unite prin legăturile recunoștinței, credinței și aderenței către amata casă domnitore și către patria comună, precum locuiră împreună în pace pân'acum pre lângă totă diversitatea religiunilor și a despărțiturilor urmate dintr'ênsa, în respectul administrațiunii eclesiastice.

Când noi ne spunem aci convingerea noastră, cum că noua prefacere a țărilor, ce se ținură odată de coróna Ungariei și a marelui principat al Transilvaniei, numai așa va mulțami pre toate națiunile, decât la constituirea naționalităților întrebarea teritorială se va lăsa cu totul afară din considerare, séu încai nu se va respecta mult, avem să însemnăm că noi nu facem acesta din vre-o frică, ca și când dóră întrebarea teritorială ar pute sta în cale drept pedecă dorințelor națiunii române, pentru-că în tot ținutul locuit de dênsa din cele mai depărtate margini răsăritene ale monarhiei până într'o mică distanță de Tisa, națiunea română face împoporațiunea cea mai mare, așa cât cea mai mare parte a ținutului aci însemnat e locuită numai de români, altă parte de români și de alte popóre, însă cu maioritatea în partea românilor, și numai o parte a ținutului acestuia unde locuesc sécuii s'ar putea lua afară. Pre lângă acesta putem să mai însemnăm, că într'un timp părțile Ungariei, ce se află între marginile aci însemnate, se țineau odată de Transilvania. Érá precum națiunea română nu voiesce să mai fie subordonată unei altei națiuni, nici în tot nici în parte, decât imediate guvernului central austriac, așa nu cere ca altă națiune să-i rămână ei subordonată în ținutul locuit de dênsa, cu toate că dênsa face cea mai mare parte a împoporațiunii.

Din contră ea cere ca drepturile de o măsură pentru toate națiunile să se înființeze într'o formă și deplin și noi am spus convingerea noastră, că acest rezultat fericitoriu cu greu se va pute ajunge altmintrelea, afară de calea mai sus însemnată. Altă cale, după convingerea noastră, duce neapărat la supremația unei națiuni preste cealaltă, și această predominire nu se unesce de o parte cu principiul drepturilor de o măsură, de altă parte s'au făcut și cu neputință după cele din urmă evenimente sângeroase din Ungaria, Bănat și Transilvania, așa încât o atare încercare ar produce numai încurcări nouă, și frecări reciproce, ba dóră și resbel.

Aşa-dară unirea tuturor românilor monarhiei austriace e o urmare firăscă a principiului drepturilor de o măsură pentru toate naţiunile. Pentru dânsa vorbesce misiunea poporului român în interesul monarhiei întregi, şi mai multe alte împregiurări ponderose.

Exemplul naţiunii săsesci, care pre lângă totă răspândirea ei, prin care anumit saşii de miadăşi sunt tăiaşi de cei de meşănópte prin o despărşitură fôrte mare, şi cu toate acestea e unită într'o universitate naţională şi sub un Comite, — vorbesce prea destul pentru uşóra înfiinţare a unirei tuturor românilor, cari sunt mai strîns legaşi unui de alţii decât ori-care altă naţiune în ţinutul locuit de dênşii. În modul acesta pot să fie unişi şi germanii din Banat cu saşii din Transilvania.

Înalt Ministeriu! Naţiunea preste tot e pêtunsă de acéstă indigenţă. Aceleaşi patimi, cari ea au avut să suferă dela celelalte naţiuni privilegiate în toate ţerile monarhiei, aceea-şi sôrte şi acelaşi pericole de cari e încungiurată, consciinţa aceleia-şi origini care fie-care român o pôrtă în inima sa, aceea-şi religione, şi mai vêtros una şi aceea-şi limbă în casă, literatură şi biserică, cu acelea-şi datine eređite dela străbunii ei, cari secli întregi n'au putut să le nimicescă, au produs de de mult simşul acestei indigenţe. Astăđi acest simş e mai putinte decât ori-când altă dată. Neuitându-ne la alte împregiurări, cari se aduc înainte în acéstă scrisóre, naţiunea simte că crudul resbel civil, care acum se pôrtă numai în ţinutul locuit de dênşa, sau că nici odată nu s'ar fi născut, sau că s'ar fi finit de de mult, dacă ea mai de mult ar fi fost unită şi organizată într'o singură naţiune de sine stătătoare.

Pre aceste temeiori aci desvoltate se rađimă şi celelalte puncte ale petiţiunei. Ele n'au alt scop decât desvoltarea liberă a naţiunei, un drept care s'au predicat popórelor statului austriac de pe înălţimea tronului imperial, şi care nici naţiunei române nu se mai póte denega.

Spre a puté pune în lucrare acest drept, naţiunea cere administraţiunea naţională de sine stătătoare sub un Cap ales de dênşa şi întărit de Maiestatea Sa Împăratul,*) şi sub un Senat administrativ naţional, apoi usul limbei naţionale pentru lucrurile sale, şi o adunare anuală din totă naţiunea spre a se consulta despre interesele naţionale.

În toate aceste puncte subscrişii nu vėd nimica ce n'ar urma neapărat din principiile recunoscute şi de atâtea ori garantisate, după cari are să se înfiinţeze noua prefacere a imperiului.

Dacă naţiunea cere tot acéstă în respectul eclesiastic, nu e de trecut cu vederea că ea nu cere nimica nou prin acéstă, pentru-că ea au avut totdeuna aceste drepturi pre lângă toate persecuţiunile cărora au fost espusă religiunea

*) Spre a depărta ori-ce rea interpretaţiune, însemnăm că noi nu înţelegem alta prin vorba *Cap naţional*, decât numai ceea-ce înţeleg croaţii prin *Banul*, sêrbii prin *Voivodul*, saşii prin *Comitele* lor, etc.

ei, chiar și un Cap eclesiastic sub care au stat ceilalți Episcopi, au avut românii în timpurile de mai înainte, și anume în Apul (Alba-Iulia, Belgrad) în Transilvania.

Tóte acestea le cere națiunea ca parte întregitoare a monarhiei, din care cauză și voiesce să fie reprezentată la dieta imperiului austriac după numărul sufletelor. Într'adevăr zace numai în interesul statului întreg a se împlini această dorință.

Înalt Ministeriu! Subscriții recomandând érá și érá petițiunea națiunei române și temeiurile ei desvoltate în această scrisóre, binevoitoare luări aminte a înaltului ministeriu, își ia libertatea a observa cum-că după sacrificiile cele mari cari le-au făcut națiunea română în cel mai crunt resbel civil pentru ținerea tronului și pentru întregitatea monarhiei, și după neađuitele predațiuni prin foc și prin sabie ce i-au causat ei inimicul, nimica n'ar fi mai trist și mai desperat pentru această națiune greu cercetată, decât reimpingerea cererilor ei celor mai ferbinți cuprinse în petițiune, despre cari ea e convinsă că sunt drepte și amăsurate timpului.

Înalt Ministeriu! Națiunea are lipsă de o încuragiare cât mai curêndă, ca să nu-și pèrdă inima, și noi sperăm cu încredere, că dorințele ei se vor preția și se vor împlini spre mulțămirea ei.

Cu asigurarea venerațiunei celei mai profunde se subscriu împuteriții națiunei române.

Olmütz, 5 Martiu 1849.

(Urméză subscripțiunile).

5.

Plânsórea cătră Împèratul după eșirea constituțiunei. Olmütz 12 Martie 1849.

Maiestate!

Însărcinați de o națiune de secli de ani neconsiderată, într'adins înapoiată și acum în timpul cel mai prospèt cercetată de sórte mai mult decât altele, și cu tóte acestea pururea credinciosă, spre a descoperi înaintea sacratului tron al Maiestății Tale cugetele și dorințele ei, și totdeodată spre a-i apèra interesele și drepturile, ne vedem noi împuteriții acestei națiuni puși în cea mai neplăcută stare de a supèra printr'o plângere inima Maiestății Tale cea tinèră încântată de saltările de bucurie ale popórelor Austriei.

Maiestate! Națiunea română din îndelungatele ei încercări e convinsă, că ea numai dela dreptii Împèrați ai Austriei are de a aștepta drept și dreptate. Însuflețită de această nemișcată convingere s'au apropiat de treptele gloriosului tron al Maiestății Tale în 25 Februaru, și cu profundă reverință ți-au așternut petițiunea ei, punêndu-și tótă speranța că acesta se va deslega spre mulțămirea ei.

Cu toate acestea, după constituțiunea ce ai dat Maiestatea Ta cu scop și cuget părintesc de a fericii milioane de cetățeni austriaci, i se pare că s'au îngreuiat unirea, ce este pentru dânsa singurul meșuloc de ridicare și înaintare, și că ea va rămâne despărțită, ba încă supusă la națiunile privilegiate mai înainte.

Acastă temă ne vine mai ales de acolo, pentru-că vede că locurile Transilvaniei, unde locuiesc sașii risipiți între români, s'au dechiarat de pământ săsesc. Acăsta nu va să dăca alta decât a dechiară că ținutul locuit de o majoritate mai veche a unui popor să fie proprietatea unei minorități mai târziu venite.

Maiestate! Înainte de venirea ungarilor Transilvania cu toate învecinatele părți ale Ungariei au fost proprietate numai a românilor, între cari se află și unele cete mici de bulgari, cari în decursul timpului au perit. Și pe timpul când regii Ungariei au chemat în țară pe colonii germani, părțile Transilvaniei unde a descălecat ei, n'au fost nici decum deșerte, dar' ceva mai puțin locuite de români, cari au acceptat lângă și între sine cu caritate frățescă pe noii venetici. Din timpurile cele mai vechi avem destule daturi statistice, deși indirecte, cari adevereză mai pre sus de totă îndoița că românii și atunci erau mai mulți la număr decât oșpeții teutonici — cum se chiamă în documente, — și făcea împoporațiunea principală. Tot acăsta se adevereză și din numirea în documente a locurilor principali de pe pământul acela, care nu e săsescă, ci aceeași care e și astăzi în us la români, adecă românescă. Mai multe documente, și mai vârtos acelea, din cari 'și deduc sașii drepturile lor, vorbesc apriat despre teritoriile românilor în tot cuprinsul acestui pământ. După pernicioasa unire a celor trei națiuni din Transilvania, a magiarilor, secuilor și sașilor, din anul 1438, (care era îndreptată în faptă în contra românilor), românii deși despoiați de toate drepturile lor și asupriți de toți în tot locul și între sași, dar' nu încetară nici odată a protesta în contra numirii de *pământ săsesc*, care și o arogă sașii de un timp încóce. Acăsta au făcut românii cu totă ocasiunea, și au repetit în mod solemn protestul și în congresul național mai din urmă ce s'au ținut la Sibiiu în luna lui Decembre anului trecut. Dar' și guvernul și legile țerii, precum și înaltul guvern imperial n'au recunoscut nici odată până acum acăsta numire. Pământul pre care locuiesc românii și sașii împreună, însă românii în număr cu mult mai mare, s'au numit totdeauna *pământ regal* (*fundus regius*).

Maiestate! Dechiararea pământului regal de pământ săsesc cu damnul împoporațiunii române mai veche și mai număróse, va face să crească și mai tare între aceste două națiuni neîncrederea, care au adus destul desastru preste Transilvania și în ȕilele mai din urmă, și va produce frecări și rătăcirii și în viitoriu. Acăsta numire credem că nu va face impresiune plăcută nici în regiunile marginare române, ce se află chiar pe acest pământ.

Maiestate! Subscrișii împuteriți ai națiunei române, în respectul acestei numiri stricăcioșe pentru credincioșii români, nu află alt drum mântuitoriu și pacificătoriu, decât ca numeroșii români locuitori pre pământul regal să se scotă de aci încolo de sub jurisdicțiunea săsescă în respectul politic și judecătoresc, și să se pună sub jurisdicțiune proprie despărțită de a sașilor.

Maiestate! Noi ne vedem îndatorați a spune, că la așternerea acestei plângeri n'am fost împinși din vre-o patimă de ură în contra sașilor, ci numai din amórea ce avem cătră dreptate și adevăr. Noi dorim cu inimă curată ca sașii să stea de sine, însă numai pre computul și cu spesele lor, dar' totdeodată dorim ca și românii să stea de sine, ca români, nu sub jurisdicțiune săsescă, ci a lor proprie.

Repețind în mod solemnal ținerea de credință nescuturată și de aderență sinceră cătră Maiestatea Ta din partea națiunei române, și răđimați pe amórea de dreptate a Maiestății Tale, — noi subscrișii împuteriți te rugăm cu cea mai profundă reverință, ca să te înduri a lua în considerațiune părintescă această adevărată și dréptă plângere, și a face ca atât la acésta, cât și la petițiunea din 25 Februaru să se dea cât mai curénd o fericitóriă deslegare.

Olmütz, în 12 Martiu 1849.

Ai Maiestății Tale
credincioși supuși.

(Urméză subscripțiunile).

6.

Deslușire cătră ministeriu. Viena 23 Martiu 1849.

Înalt Ministeriu!

Subscrișii împuteriți, sperând că petițiunea națiunei române preste puțin va lua deslegare, properăm cu tótă supunerea a așterne înaltului Ministeriu o copie a plânsorii date în 12 Martiu a. c. Maiestății Sale Prea grațiosului nostru Împérat și Domn, cu acea umilită rugare, ca să binevoiescă a o lua în solita considerațiune.

Spre întărirea temeiurilor în contra numirei de *pământ săsesc* celor cuprinse în numita plânsóre credem subscriși a fi necesar ca să aducem înaintea cuvintele unui prea înalt rescript din 3 August 1770, prin care se muștră aspru sașii pentru pretensiunile lor. Acestea sună: „Displicenter observavimus, Nationem saxoniam proprietatem fundi regii, quem incolit, ejusque jus proprium sibi vindicare. Hoc itaque arrogatum cum peculiari displicentiae nostrae significatione eidem Nationi exponetis, etc.“ (Cu neplăcere am înțeles că națiunea săsescă voiesce să-și atribuească proprietatea pământului regal, în care locuesce și dreptul lui. Deci pentru această aroganță să înfrunțați pre acea națiune și

să-i faceți cunoscută neplăcerea noastră). Într'un alt rescript eşit tot din aceea prea înaltă fântână din 20 Aprilie 1820, între altele se dice: „Natura fundi regii diversitatem jurium excludit“, (Natura pământului regal nu suferă diversitate de drepturi).

Ce se atinge de reporturile împoporaţiunii pre pământul regal, şi preste tot în părţile Transilvaniei de mătăđăđi, unde locuiesc saşii împreună cu românii, ne luăm voe subscrişii a descrie aci tabela cea mai nouă compusă chiar de dregătorii săsesci:

Astăđi locuiesc		Români:	Sasi:	
în scaunul	Sibiiului	51,732	36,704	
”	”	Sighişorei	7,151	15,000
”	”	Medieşului	15,900	19,000
”	”	Cincului-mare	9,000	13,200
”	”	Cohalmului	11,000	12,500
”	”	Sebeşului	12,000	2,800
”	”	Nocrichiului	8,000	2,792
”	”	Mercurii	14,000	3,000
”	”	Orăştiei	17,000	1,400
în districtul	Braşovului	53,000	44,000	
”	”	Făgăraşului	52,000	1,500
în comitatul	Cetăţii de baltă	47,000	11,600	
		Suma	297,783	163,896

va să dică, români sunt mai mulţi decât saşi cu 133,887.

În părţile Transilvaniei de mătăđănópte, unde saşii au numai un district, raporturile împoporaţiunii sunt cu mult mai favoritoare pentru români. Subscrişii credem de a noastră datorie a trage în particular luarea aminte a înaltului Ministeriu asupra acestor fapte.

Pre lângă asigurarea de profunda noastră reverinţă rămânem.

Viena, 23 Martiu 1849.

Ai înaltului Ministeriu
plecaţi servi

(Urméză subscripţiunile).

7.

Representaţiunea bărbaţilor de încredere ai naţiunii române către Împăratul.

Viena, 14/26 Iunie 1849.

Maiestate!

Precum valintea naţiune a croaţilor provocată de generosul ei ban, care — prevăđând încă de demult scopul lucrărilor magiarilor, ce-l dederă ei pre faţă în 14 Aprilie a. c. fără de nici o reţinere, — urmă cu perseveranţă exem-

plară pe calea începută odată în contra lor, pre lângă toate pedecile ce i se puseră; precum inimoșii sârbi conduși de patriarchul lor cu credință supus casei imperiale, și încuragiați prin promisiunea că li se va recunoște voivodatul sârbesc: așa și românii, deși ei n'au avut în frunte un om mare din națiunea lor, care s'e-i fiă inimat prin cuvântul seu, ci mișcați numai din credința înăscută către augusta dinastie, s'au sculat spre stingerea flacării rebeliunei, încă mai înainte de ce fură chierate popórele credinciose prin manifestul din 3 Octobree 1848 spre a combate revolta magiară, și în zelul lor cel aprins în contra persecutorilor dinastiei, suferiră dela acestia patimi și nevoi înflorátore, cari fură cu atât mai dureróse, cu cât opuatorii lucrărilor magiare înainte de eșirea manifestului din 3 Octobree era considerați drept rebeli. Manifestul citat aprobă în fine (deși indirect) cele ce făcuseră ei pentru cauza cea dréptă, și aprobarea acésta fu un balsam vėrsat pre multele plage, cari óstea cea tare înarmată a magiarilor le înfipse națiunei române, ce se aruncă fără de arme în brațele morții pentru Împėratul ei, și o încurăgia spre sacrificie nóue, spre luptă nóuă. Însė ceea-ce implu de inimă și de bucurie pre românii ce se aruncă încă tot nearmați în contra baterielor magiare, după ce mai multe cente de sate ale lor se prefăcuseră în cenușe prin magiari, — fu manifestul din 2 Decembre 1848, cel dictat de simțul de dreptate al Maiestății Tale, care dă drepturi de o măsură la toate națiunile din întrėga monarchie, în urma căruia românii și arėtară dorințele prin deputațiunea care se trimise pe căile ce era atunci cu puțință, spre a aduce omagiul națiunei cu ocasiunea suirei pe tron a Maiestății Tale, prin care se promitea bineđicere tuturor popórelor din întregul stat austriac, — dorințe fără a căror împlinire națiunea română nu credea că va sta pe același grad de drepturi cu celelalte națiuni din monarchie. Acelea se subșternură Maiestății Tale în 25 Februarium a. c. prin numita deputațiune într'o petițiune alăturată aici, cu deplina încredere, că i se va da în scurt timp o resoluțiune favorabilă corespundėtore principiului drepturilor de o măsură pentru toate națiunile, care se pronunțase în înaltul manifest din 2 Decembre 1848. — În locul acesteia urmă constituțiunea octroiată de Maiestatea Ta în 4 Martium a. c., din care românii vėd cu durere, că deși Maiestatea Ta le recunoscuse-și meritele în 25 Februarium a. c., însė în acea constituțiune octroiată nu li se atinge nici numele, și că ei în urmarea acelei constituțiuni rėmânėnd și de aci înainte subordinați magiarilor, nu numai că nu se pun pre un asemenea grad de drepturi cu popórele cari după constituțiune formėză țeri de corónă particulară, ci încă împărțindu-se între țerile Ungaria, Transilvania și Bucovina, se lipsesc de folosul de a fi împreună, care li s'au dat prin articolul 7 anul 1848, din Dieta unгурescă, întărit de Maiestatea Sa fostul Impėrat Ferdinand, și așa se flaccesc încă și mai tare, și devin pradă rėsbunării magiarilor, a căror ură și-o au tras asupra sa prin lupta pentru tronul Maiestății Tale.

Nimica n'ar fi fost mai firesce, decât ca românii, după ce au văzut cu-prinsul constituției aceleia, să înceteze de la tot genul de ostilități în contra acelora cari, ver-cum învingători sau învinși, sunt destinați spre a le fi domni, ca să nu le mai întărite resbunarea asupra sa. Însé românii în credința și aderența lor cea înăscută cătră Maiestatea Ta și augusta casă domnitore, de-negară chiar și natura, continuând resbelul spre stricăciunea sa întru apărarea tronului, și cu tóte că se vedură de nou înșelați în speranța lor, caută mângăiere în chemarea noastră celor mai jos însemnați — cari prin sentimentele ce am demonstrat cu nespuse sacrificii, am meritat încrederea guvernului, și suntem provocați de ministeriul Maiestății Tale spre a descoperi dorințele și indigențele națiunei române, — ca noi să-i scăpăm de ignominia pusă pre ei vedându-se că pre lângă tótă credința cătră Maiestatea Ta, pre lângă tóte suferințele pentru ținerea cea tare de cauza tronului și a monarhiei întregi, pre lângă tótă valența care au arėtat întru apărarea tronului, ei sunt considerați mai puțin demni înaintea popórelor Europei de a se bucura de drepturile de o măsură cari s'au dat de Maiestatea Ta tuturor popórelor din întregul stat austriac prin manifestul din 2 Decembre 1848, dıcem mai puțin demni decât aceia cari s'au pus cu tóte puterile să restórne tronul Maiestății Tale.

Subsemnații ținură de datoria lor, ca după ce au propus ministeriului Maiestăței Tale cauza românilor să se îndrepteze cătră Maiestatea Ta cu umilită rugăciune, ca să binevoesci a da resoluțiune la petițiunea credinciosei națiuni române, pre cum Te ai îndurat a răspunde la deputații români în 23 Februarıu a. c., că după ce o vei lua în desbatere acurată, o vei deslega în cel mai scurt timp spre mulțămirea națiunei, adecă în înțelesul drepturilor de o măsură, în care s'au dat prin manifestul din 2 Decembre 1848.

Cei ce rămănem cu cea mai profundă plecăciune.

Viena, 14/26 Iuniu 1849.

Ai Maiestăței Tale
credincioși supuși

Petru Mocioni de Foen m. p., proprietar.

Petru Cermena m. p., capit. cetății Timișóra.

Ioane Dobran m. p., agent de curte.

Ómeni de încredere ai națiunei române.

8.

Rěspunsul Împěratului.

Accept cu mulțămire dela Domnia vóstră asigurările de credință și supunere cătră mine. Grelele cercetări cari le au adus resbelul civil preste nefericiții vostri connaționali au meritat tot dreptul de compătimire și de mul-

țemită din partea Împăratului vostru. Constituțiunea imperiului garantéză românilor drepturi de o măsură și valóre ca și tuturor celorlalte popóre ale imperiului meu. Guvernul meu se va adopera a înființa acest principiu prin instituțiuni organice amăsurate indigențeiilor celor adevărate ale poporului acestuia și consunătóre cu unitatea monarhiei. Eu cuget că toți românii adevărat patrioți vor conlucra la acésta cu înțelepciune și cu cumpătare; în înțelesul acesta am și dat la consilierii mei ordinele cuvenite. Rămân asigurându-vă despre grația mea.

9.

*Suplica pentru instituirea unui episcop român în scaunul vacant din Versetz.
Viena, 20 Iuliu 1849.*

Înalt Ministeriu al Cultului!

Înainte cu câte-va săptămâni au răposat Stefan Popovici, episcopul diecesei Verșetului din Bănat, care mai de de mult se numia diecesa Caransebeșului. Acest Episcopat numără preste 300 de parochii, între cari abia sunt 30 sârbesci, însă tare amestecate cu români, érá celelalte tóte sunt comunități locuite numai de români. — Din respectul că acéstă diecesă a Verșetului cuprinde în sine o împoporațiune cu preponderanță română, se cuvine ca românii cari locuiesc într'insa și forméză o societate religiósă — în înțelesul §. 2 al drepturilor fundamentali date de Maiestatea Sa în 4 Martiu a. c. — să între în usul tuturor drepturilor ce se cuvin fie-cărei biserici recunoscute prin lege, prin care §. li se încrede și administrarea lucrurilor sale eclesiastice. Însă fiind că resbelul civil, care curge acum în Bănat, nu îndulge ca mult cercetații români să pună în lucrare dreptul acesta în modul prescris prin canónele bisericii răsăritene, și precum au cerut ei în punctul 3. sub c) din petițiunea așternută Maiestăței Sale în 25 Februaru a. c.: așadară subserișii din motivul ca în aceste împregiurări critice păstoria sufletéscă să nu pătiméscă vre-o scădere, se simt datori ca deputați ai națiunei a ruga pre înaltul Ministeriu al cultului: Să binevoiéscă, — făr' de vătămarea dreptului de alegere, care în puterea canonilor bisericii răsăritene se cuvine clerului și poporului diecesan, și a decisiunilor adunărilor dela Blaș și dela Lugoș cele întemeiate pre canónele memorate, cari decisiuni servesc de îndreptariu subserișilor deputați, și făr' de urmări pentru viitoriu, — în acest cas estraordinar, a denumi administratoriu provisor al diecesei Verșeț-Caransebeșiane pe archimandritul Patriciu Popescu, bărbat provădūt cu cerutele calități canonice, spre a cărui mai mare recomandare nu putem trece sub tăcere împregiurarea, că dinsul pentru moralitatea și multele sale cunoscințe, ca român fu chiebat la Carloviț și numit asesor consistorial al archidiecesei, — dela care bărbat, ca unul ce

este născut și crescut în diecesa Verșețului, se poate aștepta că va fi în stare mai mult decât ori-care altul de a mângăia pre românii din Bănat cei mult cercetați de plagele rebelului, și de a-i ține și de aci înainte în aplicarea către măsurile noiei prefaceri a Austriei.

Tot de odată să binevoască înaltul Minister al cultului, a ordina în înțelesul sus atinsului §. 2 al drepturilor fundamentali, ca averea cea lăsată de repositul episcop Stefan Popovici să nu se transpună în cassa națională sêrbescă din Carloviț, ci să rămână lângă beneficiu, dimpreună cu veniturile intercalare, și să se administreze de dregătoria diecesană — și a opri pe patriarhul sêrbesc dela ori-ce amestec pe viitor în lucrurile bisericeii române, căci atare amestec contradice principiului drepturilor de o măsură, și de multe ori memoratului §. 2 al drepturilor fundamentali basate pe acest principiu, — și a da voie românilor de a ține un congres pentru constituirea lor eclesiastică, și la alegerea Episcopilor și a unui Metropolit, — érá până la definitiva aședare de Episcop în scaunul diecesei Verșețului, a face dispozițiune ca clericii cei de chirotonit, după vecinătatea și comoditatea locului să se îndrepte la Episcopul Transilvaniei sau la al Aradului, spre chirotonire.

Viena, 20 Iuliu 1849.

Cu distinsă stimă
plecați servi

Andrieu Șaguna m. p., Episcop român din Transilvania.

Ioane Mocioni de Foen m. p., proprietar din Bănat.

Petru Mocioni de Foen m. p., proprietar din Bănat.

Ioane Popasu m. p., protopop de Brașov din Transilvania.

Petru Cermena m. p., căpitan cetății Timișóra.

Dr. Ioane Dobran m. p., agent de curte din Bănat.

10.

Suplica pentru despărțirea ierarchiei române de cea sêrbescă și pentru ținerea unui sinod român general. Viena 12/24 Octobre 1849.

Înalt Ministeriu!

Patriarhul sêrbesc au câștigat voiă de a aduna pre toți Episcopii într'un sinod în care să se tracteze lucrurile bisericeii răsăritene. In acest sinod speră numitul patriarh că va decide și despre lucrurilor eclesiastice ale Românilor, și-și va reserva și pe viitor supremația peste români. Acéstă causă prea momentósă pentru viitorul bisericeii și națiunei române face pre umilit subscrisa deputațiune a națiunei române a substerne înaltului Ministeriu următoarele puncte spre dislucidarea raporturilor între biserica română și cea sêrbescă.

Biserica română din Austria, a cărei administrațiune era de sine stătătoare, împărțită în mai multe Episcopate au avut până la anul 1699, capul său propriu independent dela ori-ce altă biserică, care se chema Metropolit național, precum se vede din aici alăturata fasciură.

Dreptul bisericii române de a avea un atare cap se rașimă pe propria ei constituțiune întemeiată pe ritul bisericii răsăritene, care constituțiune cere ca biserica unei națiuni în respectul administrativ să fie de sine stătătoare și independentă dela biserica ori-cărei alte națiuni. Apoi biserica răsăritenă este națională pentru-că cultul dumnezeesc și administrațiunea ei se face în limba națională, și cu toate că biserica răsăritenă are numai un drept canonic (cartea legii), însă administrațiunea ei se întemează și pe indigințele, usanțele și dătinile proprii ale națiunilor, în fine pentru-că preoții, dela Metropolit până la cel din urmă diacon, au trăit pân'acum și trăesc din dărilc cele de bunăvoință ale națiunilor.

Unitatea Episcopilor, Metropoliților și Patriarhilor diverselor națiuni, ce se țin de una și aceeași credință, condiționată prin constituțiunea bisericii răsăritene, nu se rașimă pe puncte administrative, ci pe puncte curat dogmatice, adecă pe mărturisirea unor și acelora-și dogme, unei și aceleia-și tradițiuni, și pe observarea unor usanțe eclesiastice curat ceremoniali la cultul dumnezeesc, cari cer ca episcopul servind oficiul divin în rugăciunile solite să memoreze pre metropolitul, și acesta pe patriarhul (fie acesta și străin). Biserica răsăritenă după dogmele sale crede că capul ei este Christos, așa-dară crede într'un cap nevisibil, și se distinge de biserica apusană prin aceea că ea în respectul administrațiunei sale are pentru fie-care națiune un cap propriu ales, care la diversele națiuni de aceeași credință pôte fi și divers (mistic sau colectiv, sau fisic sau singulariu). Așa, pentru exemplu, la greci și la ruși se administră biserica prin un sinod, în România prin un metropolit divers de metropolitul Moldaviei, etc.; însă biserica apusană forméază o unitate perfectă atât în respect dogmatic, cât și în cel administrativ, și ierarchia ei are de temei u o sistemă care nu se uită la naționalități. — Cele pân'aici dișe se pot confirma prin tótă pagina dreptului canonic și a dogmaticei bisericii răsăritene.

Deci cu toate că ar sta în natura acestor drepturi și dogme ca biserica răsăritenă-națională să fie mântuită de călcări și asupriri, însă biserica românilor cădu spre cea mai mare a lor nefericire sub apăsarea despotică a ierarchiei sêrbesci, care au avut cea mai stricăciósă incurgere asupra lor, atât în respectul intelectual, cât și în cel moral și material. Episcopii sêrbesci aplicară tôte mijlócele spre a închide românilor drumul de a veni la cultură intelectuală și morală. Ei au făcut ca scólele românilor să cadă așa de tare încât sau se desființară și puținele scóle cari le ridicaseră comunitățile române cu spesele lor, sau puindu-li-se învățători sêrbesci în loc de institute de cultură se prefăcură în institute de slavonisare. În acest mod de lucrare batjocoritoriu de

tóte drepturile omenităţii s'au distins mai ales între toţi ceilalţi fostul metropolit sêrbesc Stratimirovich, persecutoriu notoriu al românilor, care şicea adese-ori că nimica nu-i e mai urit decât limba română.

Între atari împregiurări cultura naţiunii române firesce nu putú se desvólte, căci puterea care esercia sêrbii preste români s'au manţinut cu atâta severitate încât toţi bărbaţii cari cuteđa a apêra interesele naţiunii şi a deştepta spiritul cel adormit, se punea în pericol de a cădea sub persecuţiunea lor, care finea mai totdeuna cu esiliul. Nu e greu de a pricepe pentru ce capetele bisericeii sêrbesci se purta cu așa de mare intoleranță cătră români, dacă vom observa că sêrbii în a căror mână era supremația, numără abia la un milion, érá subordinații români preste trei milióne de suflete, și prin urmare că acéstă disproporțiune de impoporațiune spre susținerea predomnirii lor nu se putea îndrepta altmintrea, decât numai printr'o apêsare spirituală, și prin depărtarea tuturor bărbaților luminați din sinul națiunii române. În acestea zace causa principală pentru care au rămas îndêrêt în cultură națiunea română și preoțimea ei.

Dar' nu mai puțin vătêmétóre pentru români au fost supremația bisericeii sêrbesci și în respectul moral, deóre-ce limba română s'au scos din cele mai multe biserici române, și s'au pus episcopi, protopopi și preoți sêrbesci, cari sau nu scia sau uria limba poporului, și cari prin urmare lipsiți de capacitate, de amórea cătră națiune, dar' totdeodată și de încrederea națiunii, negrija cultura ei morală sau o împedecă în înțelesul ierarchieii sêrbesci, care totdeauna avea înaintea ochilor predomnirea și slavonisarea națiunii române.

Dar și în respectul material predomnirea bisericeii sêrbesci a fost pentru națiunea română fórté stricációasă. Pentru-că tóte veniturile episcopatelor române în timpul vacanței lor, precum și averea repositurilor episcopi, și veniturile mănăstirilor intra în așa numita casă națională (sêrbéscă), care se administra de cătră metropolitul sêrbesc sub controlul 'a trei sêrbi, însé fără vre-o încurgere a românilor. Din acéstă casă de bani adevêrat se spindea sume enorme pentru întemeierea și susținerea diverselor institute, pentru fundațiuni la studenți mai sêraci, și altele asemenea, dar aceste beneficii se da numai la sêrbi și nici odată la români, cari conferia mai mult în acéstă casă, și români pentru ai căror prunci și preoțime nu s'au făcut nici odată nimica, era datori să sufere ca sê-i apese în respectul intelectual, moral și material o națiune străină, de abia de un seclu venită, pre ei locuitori originari ai țerei.

În acéstă tristă stare a bisericeii române ne vedem constrînși a ruga pre înaltul ministeriu în numele națiunii, ca pre temeiu dreptului ei avut, și prin istorie demonstrat, precum și în înțelesul constituțiunii din 4 Martiu a. c., prin care la fie-care națiune se garantéză limba, naționalitatea și libera ei desvoltare, și pe temeiu §. 2 din drepturile fundamentali, prin care fie-cărei biserici se asiguréză libertatea ei, spre înlăturarea mai sus înșiratelor rele provenitóre

din supremația ierarhiei sârbesci și vătămătore atât statului cât și națiunii și bisericeii române, se se concedă un metropolit cu totul independent dela supremația sârbescă, și se se dea voie ca acest metropolit să se alégă într'un congres convocat din națiunea română prin deputați preoți și seculari, care apoi să se asternă Maiestăței Sale spre înaltă întărire.

Ce se atinge de viitorul sinod al Episcopilor sârbesci, ne rugăm ca sfera lucrării lui să se întindă numai asupra lucrărilor bisericeii sârbesci, și întrebăciunea despărțirii bisericeii române de cea sârbescă să nu se pertracteze în acest sinod, pentru-că noi cu modul acesta avem tot dreptul să ne temem, că în acest sinod nu va eși la cale dorita și neapărata despărțire, căci la acest sinod sârbii au prelângă președintele, Patriarchul sârbesc, încă șase episcopi cu vot, de ôre-ce românii cari sunt de trei ori mai mulți la număr decât sârbii, se reprezintă numai prin doi episcopi, adecă prin cel din Transilvania și cel dela Arad, (diecesa Verșetului e vacantă, ér Episcopul dela Timișóra e sârb).

Așa dară credincioșii suplicanți speră că emanciparea bisericeii române de apăsarea ierarhiei sârbesci se va determina printr'un preaînalt rescript de către Maiestatea Sa preagrațiosul nostru monarch în urmarea unui consiliu motivat din partea înaltului ministeriu în conțelegere cu cei doi Episcopi ai nostri români.

Viena, 12/24 Octobre 1849.

Ai înaltului Ministeriu
plecați servi

Deputații națiunii române:

Ioane Popasu m. p., protopop.

Petru Mocioni de Foen m. p., proprietar.

Dr. Ioane Dobranu m. p., agent de curte.

Petru Cermena m. p., căpitanul cetății Timișóra.

Dr. Constantin Pomuțiu m. p.

Teodor Serbu, m. p.

11.

Adresa omagială și rugarea Românilor din diecesa Aradului pentru rezolvarea petițiunii românilor dela 25 Februaru 1849. Viena 15 Novembre 1849.

Maiestate!

Și pre românii, cei pururea credincioși augustei case imperiale, din diecesa greco-neunită a Aradului au umplut de bucurie și de speranță înălțarea pe tron cea promițetore de binețicere a Împăratului lor celui tinăr, precum au

umplut pre toți ceilalți frați credincioși ai lor, cari sentimente doriră ei cu atât mai tare a le desvêli în umilită supunere înaintea Maiestății Tale, cu cât desvêlirea aceloră era condamnată pe atunci de despoția magiară, ce domnia cu fôrte mare preputință în acéstă diecesă, și era apêsată prin puterea armelor, și cu cât ar fi fost mai bine acceptată desvêlirea aderenței credincioșe pe timpul când prodițiunea era întinsă și lăpită în tôte părțile. Însă deși împregiurările contrare le răpiră meritul de a veni la timpul cuviincios, cu tôte acestea românii din diecesa memorată, după-ce victoria armelor imperiali le deschise și lor calea la prea înaltul tron al Maiestății Tale, împinși de sentimentele cele de mult reținute, nu se putură opri a face îndată o adunare de comunitatea bisericeii spre a alege deputați, cari să se trimită la treptele tronului Maiestății Tale cu însărcinarea onorabilă de a aduce, împreună cu omagiul acestei părți a poporului român, și de a depune la picioarele Maiestății Tale cea mai profundă mulțămită pentru drepturile de o măsură cele promise tuturor națiunilor din monarhie prin prea înaltul manifest din 2 Decembre 1848, cu acea prea supusă asigurare că și ei — cari nu s'au temut a apuca armele, deși cu puțin succes fiind apêsăți de preputința inamicilor, în contra celor dintăiu încercări usurpătore ale dietei dela Pesta, — sunt parați în tot minutul a sacrifica viața și averea spre a ține în frâu pe inimizii tronului și ai monarhiei întregi. E adevărat că mai mulți membri ai acestei adunări, pre lângă tótă legalitatea scopului și a cunoscutelor sentimente ale adunării și a membrilor ei, s'au tras la severă cercetare de cătră comisarii magiari ai districtului; însă după ce noi prea umiliții subscriși fusem aleși spre scopul mai sus atins, și întăriți în scris de domnul episcop al Aradului Gerasim Rațiu — care fiind în stare pătimitore nu putu a se arêta în persônă — spre a împlini misiunea nouă încredințată în numele seu și al adunării, ținurăm de a noastră sântă datorie de a propera cu atât mai tare spre a ne împlini onorabila noastră însărcinare, cu cât ocașiunea de a face acéstă chiară datorie de supuși credincioși, ni se oferi mai târziu.

Apropiindu-ne așa dară cu prea umilită rugăciune ca Maiestatea Ta să te înduri a accepta grațios omagiul și mulțămита numiților români, precum și asigurarea că ei sunt parați a aduce ori-ce sacrificiu care va cere siguritatea preainaltului tron și întregitatea monarhiei, cutețăm în numele poporului român din diecesa Aradului a adauge rugămêntul nostru pentru deslegarea petițiunei române din 25 Februaru a. c. alăturând aici un esemplar tipărit, de care petițiune ne ținem și noi românii din diecesa Aradului, și a suplica cu tótă umilința ca să binevoesci a da o rezoluțiune grațioasă, fiind-că în cazul contrariu românii nu se pot mântui de temerea că credincioșii lor națiune e condamnată și pe viitor de a rămâne pradă odioșei supremații a altor națiuni, a rămâne o turmă fără voie liberă, destinată spre a escontenta interesele altor seminții de ómeni, cari abia se pot asemăna în credință, număr și merite cu dânsa, — ceea-ce, pentru D-țeu, n'au meritat națiunea română nici odată, și

ce acum după atâtea sacrificii nu putea să aștepte nici într'un mod, — lucru care nu p^ote să fie folositoriu nici intereselor generali ale monarhiei, nici dezvoltării naționale; când de altă parte, împlinirea dorințelor românilor. — singura condițiune dela care sperăm cu încredere mântuirea noastră, scăparea noastră cu totul de predominarea altor națiuni ce ne apasă astăzi ca și mai înainte prelângă t^otă constituțiunea și prelângă t^ote manifestele imperiali, — nu p^ote să aibă nici cea mai mică dificultate, fiind-că credincioșii români de parte de a avé tendințe separatistice, doresc numai atari favori preaînalte, cari s'au dat în cea mai mare parte și altor națiuni din monarhie sub părintescul guvern al Maiestăței Tale, și prin cari noi nu căutăm alta decât ca monarhia să se facă mare, unită și tare, și adorata dinastie să înflorască și să crească în glorie și în putere nescuturată pentru totdeauna.

Cu cea mai profundă umilință

Viena, 15 Novembre 1849.

Ai Maiestății Tale
credincioși supuși

Deputații diecesei române dela Arad:

Teodor Serb m. p.

Vinčențiu Babeș m. p.

Gregoriu Popovici m. p.

12.

Metropolitul sêrbesc Iosif Raiacsics e delăturat din scaun prin ministrul un-guresc și înlocuit prin Plato Athanaszkovics.

Nr. 3542/85 G.

István Nádor Magyarország, és a kapcsolt részek Királyi Helytartója:

A vallás és közoktatási minister előterjesztésére rendelem, a mint következik.

A mint a görög nem-egyesülteknek vallásbeli, és iskolai ügyeik iránti intézkedési joga az 1848: 20 czikk által biztosított, a törvény kihirdetése után még egy hónap sem mulék el, egyházi gyülekezetőknek egybehívását f. évi aprilis 26-áról már is elrendeltem, és rendeletemnek végrehajtásával karlovicz érsek és metropolita Rajacsics Jozsefet megbiztam.

A nevezett érsek azonban a törvényes rendnek követése helyett elsőben is azon értekezletet, melyen előleges feljelentése szerint, az egyházi gyülekezetet kell vala előkészitnie, pártütő gyülekezetté változni, 's azt a helybelieken kívül Serbiából átjött hitsorsaival is alakulni, s általa magát lázadó módon patriarchává választatni engedte, és segítette.

És ámbár ezen gyülekezetnek törvénytelenységét, és a patriarcha-választásnak megsemmisítését az előterjesztő minister f. évi junius 3-áról 1410 szám

alatt kiadott rendelete által nyilván kimondotta; ámbár Ő Felsége, apostoli királyunk az elébe járult karlovitzi küldöttségnek ugyanazon értelemben adta királyi válaszát Innsbruckban Rajaczius József mindennek ellenére a törvényes rend útjára nemcsak vissza nem tért, sőt azon rendeletemnek, miszerint a ki-kindai vészes mozgalmak következtében az egyházi gyülekezetnek Temesvárra áttételével megbiztam, nyilván nem engedelmeskedett, és érseki és metropolitai cziméinek elhagyásával törvénytelen czimét vevén fel, hiveit az álladalom ellen nyilvános lázadásra gyűjteni, Kárloviczot ezen kárhozatos lázadás központjává tenni, polgári háborúra okot szolgálatni, s ennek nem csak részesévé lenni, de egészen élére állani, s a lázadó seregeket nevelni, gyarapítani vakmerősködött.

Ezeknél fogva Rajacsics Jozsef, mint kit ennyi törvénytelen tettek terhelnek, s ki a törvények, Ő Felségének, s a kormánynak rendeletei ellen fel-tamadott, Ő Felsége nevében érseki és metropolitai hivatalától ezennel felfüg-gesztetik; s a görög nem egyesült egyház kormányzásával Athanaczkovics Plátó bácsi püspök ideiglenesen megbizatik, s egyszersmind a görög nem egyesült egyház püspökeinek, papjainak, és minden hiveinek ezen rendelet által megparancsolom, hogy Rajacsics Jozseffel mindennemű érintkezést elkerüljenek, a mikép attól az előterjesztő minister által már f. évi julius 9-ről kiadott kör-rendelet által eltiltattak; különben szövetségeseinek fognak tekintetni, és a büntető igazságnak által adatni.

Más részről rendelem hogy további rendeletig Athanaczkovics Plátót az egyházi kormány vezetésével megbizottnak ismerjék, 's rendeleteit azon enge-delmességgel fogadják, mellyel az egyház főkormányzójának minden törvényes intézkedései iránt viseltetni tartoznak.

Budapest, Augusztus 2. 1848.

István Nádor, k. helytartó s. k.

B. Eötvös József s. k.

Erdélyi görög nem egyesült püspöknek. Hivatalos. Pesten.

13.

Metropolitul sêrbesc Iosif Raiacsics investit cu titlul de patriarch sêrbesc și cu dignitate de voivod sêrbesc esmite ordinațiune pentru întroducerea limbei sêrbesci în administrațiunea diregătorielor mai înalte.

Nr. 2.—1849. 10/22 Januar.

Seiner Majestät, unser gnädigster Kaiser und König Franz Joseph der I. aner kennend die Verdienste der Ihm und seinem Throne getreuen, durch Ergebenheit zu seinem Kaiserlichen Hause zu allen Zeiten sich hervorthuenden,

und durch tapfern Kampf gegen alle Feinde seines Thrones und seiner Staaten sich heldenmüthig — serbischen Nation — geruhten mit hohem aus Ollmütz unterm 15-ten Dec. v. J. erlassenen Manifeste, die serbische Nationalität in den k. k. österreichischen Staaten anerkennend, durch die Wiedereinsetzung des Patriarchats und der altgeschichtlichen Würde eines serbischen Wojvoden, das politische Sein der serbischen Nation festzustellen, und ihr die Bürgerschaft einer nationalen, ihren Bedürfnissen entsprechenden innern Organisation zu geben.

In Folge dieses kaiserlichen Manifestes und der der serbischen Nation gnädigst verliehenen Rechte, ertheile ich den Auftrag, dass der Gleichheit und des vollkommenen Einverständnisses wegen, in der Geschäftsführung bei allen Civil- und Militärbehörden, in allen Zweigen der Administration und Leitung der serbischen Wojvodenschaft, von heute an in serbischer Sprache alle öffentlichen Geschäfte geführt werden müssen; aber auf Grundlage der erwähnten Gleichheit aller in der serbischen Wojvodenschaft lebenden Nationen: der serbischen g. u., der deutschen, slowakischen, walachischen, — sollen die Zuschriften ihrer Gemeinden, und einzelner Glieder der Gemeinde, in ihrer Muttersprache verfasst bei allen Orts- und höheren Behörden, bei Gerichten und bei dieser Central-Regierung angenommen werden.

Diese Verordnung ist beim Haupt-Comitée, bei der National-Justitz, beim Finanz- und Oekonomischen Departement, beim Haupt-Kriegs-Commissariat, bei jedem Kreis- und Orts-Comitée, bei Gerichten und Polizei-Aemtern des Peterwardeiner Regiments, des Csajkisten-Bataillons, beim Pancowaer, Semliner, und Karlowitzer Magistrat, in allen Lagern von Syrmien, Banat, und Bačka, bei allen Dreissigst-, Salz-, Mauth-, Kastellen-, Contumatz- und Postämtern, bei allen Kriegs- und Civil-Commissariaten, Cordons-Commanden, Pfarrern, Schuldirektoren, höhern und niedern Lehranstalten, bei allen Fonden, und im Allgemeinen dem ganzen Volke zu verlautbaren, und die Behörden haben in ihren Bezirken darauf zu sehen, dass diese Verordnung sowohl von Seiten der Behörde, als auch von Seiten des Volkes in allen dienstlichen öffentlichen Zuschriften genau befolgt werde.

Dem National-Secretariat trage ich auf: diese Verordnung in das Protokoll der Anordnungen der Serbischen Wojvodenschaft einzutragen, und im Archiv aufzubewahren.

Semlin, am 1-ten Jänner, 1849.

Patriarch und Regent der serbischen Wojvodenschaft,

Joseph m. p.

14.

Actul de convocare a Sinodului din Chişineu pe 17/29 Martie 1849.

Domnule protopresbiter!

În stările acestea de acum, în care se află țara, statul sănătății noastre împedându-ne de a purta diregătoria după-cum poftim a o duce, Noi de bine am aflat ocârmuirea înaltă a țării a o ruga, pentru aceea, ca pre Noi, pre o vreme de povățuirea ocârmuirii Eparchiei a ne mântui și în urmare pentru ducerea trebilor diecesane, până la mai bună însănătoșare a Nostre, un vicariu vremelnic a ne rânduî să binevoescă; a căruia vicariu alegere după ascultarea și pofta preoțimei și a poporului diecesan, așa și cu încurgerea noastră trebuind să fie, fiind-că lângă acesta lipsă, ocârmuirea țării doresce și îmbunătățirea stării a preoțimei noastre, aducerea unui rënd mai bun la consistóriu, organizarea institutelor teologice și a preparandiei și îndreptarea școlólor și celor mai mici și tóte aceste cât mai curënd întru lucrare a le lua ablegatului dietal d-lui Ioan Dragoș, care este bărbat născut din sângele nostru, cu râvnă cătră religie și școló le-au și încredințat trimitëndu-l în privința acesta de comisariu cu deplină putere, — noi după consfătuirea cu numitul Domn ablegat pomenitele pofte a ocârmuirii țărane cu folos bun a le sevêrși mai ușor și mai cu cale am vëđut a-se puté prin un Sinod diecesan, la carea adunare a diecesei noastre afară de preoți și mirenii aceia, cari încă pentru congresul ce trebuia să se țină în anul trecut la Timișóra, de deputați au fost aleși să fie chemați încă câți-va bărbați din partea inteligentă și din sinul poporului, așa din partea institutului teologicesc un individum, dela institutul preparandiei iară unul, directorul districtual a școlólor și din mănăstirea noastră a Hodoșului încă unul.

După această consfătuire a noastră dară cinstitul comisariu d-l Ion Dragoș au și orânduit ținerea adunării acesteia a se deschide în ziua de 17/29 lunei curg. Martie a. c. 1849, adecă Joi în sêptemâna a cincia a postului în orașul Chișineu, carele este întemeiat în comitatul acesta al Aradului, provocându-ne pre noi din diregătorie a face conchemarea, după ăisele mai sus.

Drept aceea Domniei Tale și în numele cinstitului domn comisariu, precum și cu autoritatea noastră, cu acesta 'ți încredințăm ca pre ziua mai sus scrisă în orașul Chișineu în ceasurile de dimineță la adunarea acesta diecesalnică; carea din mila lui Dumneđu noi în persónă voim a o deschide și după stări împrejur a o povățui, de față să fii, la desbaterea lucrurilor întru acea parte să iei, și de acolo numai cu scirea presidiumului și cu încheerea adunării să te îndepărtezi.

(Protopresbiterilor din Arad, Világoș, Chișineu și Buteni). De odată din districtul D-Tale vei provoca fii nostrii dintr'una sau altă comunitate, ca la

adunarea pomenită din sinul lor și ei să trimită un bărbat creștin bun și cu râvnă către școli, carele și înaintea poporului cinste are, că acesta încă la sfătuire de față fiind și înțelegând pofta ocârmuirii și desbaterea lucrurilor, despre hotărârile ce se vor aduce, întorcându-se acasă pe fi noștri ceialalți adevărat să-i însciințeze, carii i-a trimis, precum și celorlalți (Tot. vâr. Boros-Ieneu) cari la sfătuirea acésta diecesană prin noi sunt chemați, cinstitul comisariu, pentru cheltuelile de lipsă, diurnum a li-se plăti, dela ocârmuirea țerii, rânduélă au dobândit, iară despre cuartiruri cuviincioase, peste tótă vremea adunării și până acum numitul domn comisariu înainte a-se îngriji nu au întârziat.

Dat în Cuvin, în 6 Martie 1849.

D. Ioan Raț Arad. *Teodor Popovici* Vil. *George Dan* Chișineu. *Gavriil Giula(nă)* în Buteni. *Ioan Cefan* Tot-Vâr protopopi și *Moise Gergar* adm. prot. Boroș-Ieneu.

15.

Cuvântarea Sinodului din Chișineu dela 1849 către preoțime și popor.

Din mila lui Dumnezeu și buna-voința a înaltei ocârmuirii ungare adunându-ne în orașul Chișineu, ce este întemeiat în comitatul Aradului, înființărăm un sinod al eparchiei Episcopale al Aradului, carele sinod de datorință își făcu a-se îngriji despre mai bună ocârmuire a trebilor bisericesci și școlasticesci.

După-ce Măria Sa Episcopul Gerasim Raț pentru bolnăvirea trupului neputând diecesa noastră a ocârmui, bine-voí la înalta ocârmuire a țerei noastre ungare a se ruga, ca mântuindu-l pre dânsul dela greomântul ocârmuirii, să binevoéscă un vicariu a alege, din carea pricină înalta ocârmuire binevoind tot lucrul fratelui nostru Ioan Dragoș ablegatului dietal a' l' încredința, carele este din sângele și nația noastră și om credincios către biserică, patrie, lege, cu deplină putere înzestrat, pentru povățuirea sinodului întru noi a' l' trimite. — Noi dară din mila lui Dumnezeu și buna-voință a ocârmuirii ungare ne adunarăm în orașul Chișineu în comitatul Aradului, unde mai întâi înzestrărăm un sinod eparhial, după acésta alésărăm vicariu episcopesc pe drept credinciosul fiu al bisericeii noastre, presbiterul Ioan Chirilescu, iar după aceste organizarăm hotărînd, că de aici înainte trebile bisericesci și a școlélor mai acurat să se administreze și fiind-că ocârmuirea s'au îngrijit ca și preoții noștri pelângă socotéla veniturilor din pământ, bir și stole, de cum-va tóte aceste n'ar mântui pe preot de mișeletate, din cassa statului să dobândéscă câtăva înzestrare după conscripția parochiilor, prin numitul comisariu Ioan

Dragoș, pusă în lucrare o au orânduie, poruncind de odată și aceea, ca parochiile să se orânduiească și vrednicii lor să se măsore de aici înainte, să nu fie parochii neorânduie și fără de cale, așa nici ómeni fără trebuință înzădar să nu fie dăruieți, — deci noi pentru întemeierea bunului, care se ține de s. biserică, lege și neamul nostru despre tóte aceste consfătuindu-ne și cele mai de căpetenie lucruri aședându-le, pre sfintele sərbători a învierii D-lui dela locul adunării nóstre ne indepártăm după aceste sfinte sərbători de nou voim a ne aduna, ca așa sfintele și cuviinciósele lucruri pentru care suntem trimiși sfātuindu-ne să statornicim starea și bunul bisericeii și a șcólelor, — deci și până atunci vė însciințăm fraților în Chr. în lege, ca să fiți credincioși cătră țeră și înalta ocármuire, care se grijesce de bunul bisericeii și a șcólelor, se vė abateți cu un cuget la rënd, odichnă și bunul de obsce, pentru carele noi aici adunându-ne ne sfātuim și cu sirguintă lucrăm, cari darul și ajutoriul lui Dumneșeu, după credință vom sél dobândim.

16.

Comisariul ministerial Berde încredințeză pre Ioan Hannia, notar consistorial cu conducerea diecesei transilvane considerată de vacantă.

509/1849 Sz. K. B

A görög nem egyesült hitűek Consistoriuma Jegyzője és Levéltárnokának
Hánnya János Urnak.

A görög nem egyesült hitűek megyéjére nézve egy Főnök hiánya nagyon érezhető, nem lévén központ honnan az oláh nép szivére és lelkére hatni lehessen; én tehát addigis mig a megürült püspöki székre nézve a közoktatási ministerium által intézkedés tétetnék e megye belső Kormányával önt, mint a ki nékem jó érzelmű hazafi ként ajáltatott — ideiglenesen megbizom.

Ezt ön e megye kebelében közhírré fogja tenni, s a mint bizton reménylem minden befolyását hazafiui buzgalommal arra fogja fölhasználni, hogy a tév-utra vezetett oláh népet erkölcsiségre, a törvények iránti engedelmességre, joltevői iránti háládatosságra oktassa különösen pedig világosítsa fel az oláh népet arról, hogy a dézma elengedését, az urbéri tartozások (robot) ingyen elengedését, birtokhozi jutását, 's így a szolgaság porából szabad honpolgárrá lett felemeltetését egyedül a magyar nemzet nagylelkűségének, önmegadásának és áldozat készségének köszönheti, és hogy midön a magyar nemzet és annak szabadsága ellen fegyvert emelt, nemcsak joltevői szivébe vert tört, hanem éppen önszabadsága letiprására nyújtott kezét a haza közellenségeinek, mert meg lehet az oláh nép gyözödvé a felöl, hogy ha a magyar ki jelenlegis magyarhon

minden népiessége függetlenségéért és alkotmányos szabadságáért egyaránt ontja drága vérért meg nem oltalmazná, bizonyára azon rabigába sülyedendene vissza, melyben századokon át nyögött; szoval megtanitandja őket miként tehetik jóvá eddigi bűneiket, 's lehetnek ezután a hazának jobb és hübb polgárai s így önben helyezett bizalmamat tetteleg igazolni igyekezend; mert csak úgy lehetünk mindnyájan boldogok hazánk ujonnan föllállítandó alkotmányos épületének közös hailékában.

Nagy-Szeben, Május 12-én 1849.

Berde József s. k.
k. b.

17.

Protodiaconul Ioan Hannia aduce la cunoștința oficiilor protopopesci denunțarea sa de administrator al diecesei.

Prea Onorate D-le Protopópe!

Din privința aceea, că Diecezul nostru, și tot clerul prin depărtarea tuturor D-lor asesori consistoriali de a casă și încă neîntórcerea lor în scaunele sale, au rămas în timpurile acestea cele mai momentóse, lipsit de tótă povăța, — care de au fost vreo-dată, acum au ajuns a fi cea mai de lipsă; Măritul Domn comisariu al stăpânirei, pentru tractul Sibiiului și Iurisdicțiile de el țiitóre, Iosif Berde, prin rânduiala sa din 12 Maiu c. n. a. c. Nr. 509 sz. k. B. au binevoit, până la altă rânduială, — a încrede, și respective a îndatora pe subscrisul cu ducerea și pertractația tuturor lucrurilor de administrația clerului diecesan din lăuntru țiitóre. Din datorința acésta a mea dară oficiósă și mai cu sémă din dragostea cătră patria nóstră comună și dorința cea nespūsă cătră binele și fericirea neamului nostru celui tare rătăcit purcedătóre, nu întârđiu a Te provoca, ca din tóte puterile sě Te străduesci prin preoții subordinați, a lumina și a povățui pre popor, pe calea moralității la cunoștința intereselor sale celor adevérate, la pace, dragoste împrumutată cătră tóte popórele conlocuitóre, și la ascultarea legilor stăpânirei nóstre cei părintesci, care ca o maică bună nu mai face nici o deshilinire între fii sěi, pentru-că numai așa ne vom putea folosi, și vom putea rămânea în stăpânirea bunătăților și drepturilor prin mărinitatea și heroismul nației maghiare dobândite, adevă stergerea iobăgiei, a dijmelor și ridicarea tuturor la starea de cetățean liber al patriei comune.

Sibiiu, 13/1 Maiu 1849.

Ioan Hannia m. p.,
proto-diacon și notar consistorial.

18.

Cerculariu, prin care episcopul Andreiu Șaguna declară de nevalide lucrările vicariatului instituit de republica maghiară.

Preacinstiților D-ni protopopi!

Cu ajutorul Tatălui nostru carele este în ceruri vijeliile resboiului civil scornit din partea rebelilor prin armele biruitoare ale oștirii împărătesci s'au nimicit, puterea anarhiei s'au sfârșit și ordinea legală s'au introdus și fiind-că pe vremea stăpânirii republicei maghiare multe nelegiuri din partea aceiași mijlocit și nemijlocit s'au putut întâmpla, s'au aflat de lipsă spre punerea în lucrare a se încredința Preacinstiilor Vóstre următoarele:

1. Preacinstia Vóstră să încuirăți în districtul protopopesc respectiv tóte cele ce s'au poruncit, sau aședat sau dispensat prin vicariatul cel nelegiuit pus din partea republicei maghiare și aflându-le acelea să le raportați încóce.

2. Să încuirăți cu deamăruntul, de s'au mestecat și încât s'au mestecat vre-un mirén sau preot în diregătoria Preacinstiei Vóstre ca a unor protopopi legiuți și cu a cui poruncă s'au făcut acésta? Să încuirăți împreună și în tainele cele ce au primit astfel de nechemat protopop și aflându-le să le cereți dela dênsul, căci la acelea aveți drept Preacinstia Vóstră, despre care așîșderea să dați încóce raport.

3. Tóte dislocațiunile preoților făcute cu nelegiuitul acest vicariat să le declarați de nimica și pe preoți să-i trimiteți la stațiunile lor, care le-au fost căpătat dela stăpânirea lor cea legiuită și pre cei neascultători lipsindu-i de epitrafir să-i trimiteți încóce spre darea de sémă.

4. Să întocmiți și să trimiteți încóce fără întârziere conscripțiunea protopopiatului de acolo după formularul aci adăugat.

5. Să priveghiați, ca preoțimea subordonată să fie în tótă privința cu purtare bună și să se conformeze cerculariului nostru din a. 1847, să păzescă adecă diregătoria, să umble în îmbrăcămêntul cel cuviincios pentru trépta preoțescă, să umble spălați și peptenați ori unde vor merge și ori unde se vor arêta. Să se ferescă de încurgerea în lucruri politice, ca cu înțelepciune purtându-se să înainteze vađa și cinstea bisericei și neamului nostru. Pre cei ce nu vor păzi acestea să-i dojeniți, érá pre cei neascultători să-i trimiteți încóce, cari nu vor scăpa de pedépsa promeruită. Mai pre urmă

6. Vi se face cunoscut spre publicare mai departe, că cu ajutoriul lui Dumneđu cursul clerical se va deschide cu începutul lui Novembre viitoriu după stílul bisericei nóstre. Fiind cu archierescă bunăvoință și binecuvântare

Din ședința consistorială în 10/22 Septembrie 1849 în Sibiiu ținută.

Al Preacinstiilor Vóstre de tot binele voitoriu
Andreiu Șaguna
episcop.

19.

Adresa primă a episcopului Andreiu Șaguna către patriarhul sârbesc Iosif Raiacics în cauza independenței ierarhice a românilor de sârbi.

Între întunecoșii nori ai poziției mele cei din toate părțile fatale zăresc o lumină și în ea nădejdea ce îmi vine dela Înalta față a Fericirei Tale, ca dela un liman lin și mântuitoriu, care singur îmi poate aduce mângâiere în acestea triste ore ale mele. Când nu aş avea de chizășie la această întreprindere a mea însușirile Fericirii Tale cele mărețe, și după nobilu-vă caracter înfințatele fapte și lucrări, eu aş sci într'adevăr și mai departe tăce; dar deore-ce îmi linguşesc că Fericirea Ta îmi escuzi acesta a mea îndrăsnélă, doresc nu ca serv stăpênului său, ci ca fiu părintelui său a pune înaintea Fericirei Tale, spre înalta judecare și după circumstări doar și spre următoarea primire, acestea ale mele umilite păreri, care purced din însași convingerea mea, și din inima-mi curată, și a aduce prin acestea, acum, când eram cu toții aprópe de perirea și mórtea nóstră națională, de care ne-au mântuit ochiul cel drept a tot vădătorului Dumneșeu, cel mai credincios serviciu a tot neamului meu celui românesc, cât și neamului sârbesc, în a cărui mijloc așa îndelung am trăit fericit și îndestulit, și am gustat atâtea bunătăți. În întreprinderea mea acesta scopul principal al lucrării mele este singura viitoare armonie între creștinii și Archiereii cei de limbi străine, dar țiiitori de una și aceeași drept credincioasă biserică răsăriténă, care se află în țerile austriace.

Fericirea Ta! Eu cuget și sunt convins că Fericirea Ta doresci a vedé starea neamului sârbesc neprimejduită după principiul egalității tuturor națiunilor și naționalităților; dar deși acesta este așa, totuși eșind eu din privința punctului de vedere mai sus [pomenit sunt silit a Te ruga, ca să binevoesci a promova independența națiunei române, pe care națiunea sârbescă o au descoperit prin Prochiămăciunea sa din 5 Maiu a. trecut. Națiunea română după părerea sa întemeiată pe cuprinsul prochiămăciunei pomenite, e lipsită de centrul bisericesc, precum după alte circumstări și de cel politicesc, prin care se hotăresce starea națiunilor. Acum au sosit timpul cel mai de pe urmă, în care Fericirea Ta se te enunții categoric pentru independența neamului românesc atât bisericescă cât și politică. Să nu cugeți rogu-te, că prin așa o faptă loială vei desbina biserica; nu, nu o vei desbina, ci prin acesta o vei lega cu mult mai tare decât își poate cineva închipuí. Eu sub autonomia românilor în privința religiei nimica alta nu înțeleg, decât regimea sau guvernarea cea din lăuntru a Ierarhiei române de tot independentă dela cea sârbescă, dar Ierarchiile acestea amëndouă să fie o biserică după religie, după credință și

după dogme așa, cât în privința acestora, care compun ființa bisericii răsăritene, o Ierarhie fără de cealaltă nimica se nu judece nici se nu decidă, și ca urmarea legăturii aceștia bisericesci și a armoniei se fie împreunarea credinței și împărtășirea Sf. Duch pentru care noi chemați și datori suntem a lucra. În privința stării politice, doresc ca și neamul meu cel românesc să capete existența sa în politică după principiul egalității.

Jur pre Dumnezeu cel viu, că îndemnul aceștii scriitori a mele nu e ore-care deșertăciune, ci singura strădanie care o am ziua noptea, ca să folosesc bisericii și creștinătății noastre întregi fără deosebire de limbă și seminție. Te încredințez mai departe pe Fericirea Ta și despre aceea că numai independența ierarhiei române dela cea sârbescă e unica mijlocire, care în locul urei cei vechi și în locul sfedii cei reciproce între acestea două națiuni pôte să producă iubirea cea creștină și înțelegerea cea frățească.

Îmi lingușesc mai departe, că Fericirea Ta prea bine scii spiritul timpului present; el e spiritul repejunei, spiritul pripirei, spirit râvnitoriu după drept și dreptate; îmi lingușesc că scii, cum-că cu cât e patima spiritului acestuia mai vrednică de osândă, cu atât e mai vrednică de laudă virtutea lui: pentru aceea încă odată Te rog, să binevoesci a mângăia Ierarhia română cu o rânduială grabnică, care să răspundă spiritului timpului și lipsei bisericii, și a precunosce independența bisericii noastre române, și a sădi prin acesta piatra cea din capul unghiului, piatra frățietății creștine, cele neputincioase în biserica noastră a le întări și cele necovârșite ale covârși.

Așa și nu altmintrelea pôte să capete nascerea cea nouă a bisericii noastre fericită stare în Austria, pe care nu o vor puté sfârîma nici insidiile inimice, căci aceea va fi piatra, pe care ziditorii cei de mai înainte nu o au băgat în sémă, dar cei de acuma o au cinstit și piatra acesta va fi în capul unghiului, dela Domnul e dânsa, și va fi minunată în ochii posterității noastre, care va binecuvânta pe antecesorii săi. Înalt încă odată glasul meu și strig: al unsprezecelea ceas este Stăpâne sfinte! Ca toate acestea să se înființeze! La aceea întemplantare, când se va asculta glasul meu voi fi mângăiat, iar la contrara întemplantare va fi năcăjită inima mea până la mórte. Am dis și prin acesta mi-am curățit cugetul meu.

În așteptarea etc. etc.

Viena, în 16/28 Martie 1849.

20.

Adresa Episcopului Andreiu Șaguna către episcopul Bucovinei, Eugenie Hacman, prin care cere părerea acestuia și a clerului din Bucovina asupra unor puncte privitoare la independența ierarhică a Românilor.

Prea Sfinției Sale Domnului Eugenie Hacman, Episcopului din Bucovina.
Olmütz, în 18 Aprilie 1849.

Precum dorește cerbul de isvórele apelor așa și inima mea au poftit a Te saluta pe Prea Sfinția Ta prin epistola acesta descoperindu-ți greutatea mea, și poftind prin aceea a-mi câștiga ușurare.

Încă din scrisórea mea care Ți-o am trimis cu sfîrșitul lui Novembre, îți este cunoscut Prea sfinției Tale începutul nenorocirilor ardelene, în urma cărora am fost silit a călători la Înălțatul nostru Împărat, și la Înalt aceluiași Ministeriu încă cu alți doi deputați naționali, pe la sfîrșitul lui Decembre, puindu-i credincios înaintea starea noastră cea tristă, precum și petițiune a națiunii noastre române.

În această ostenelă a noastră nu puțin am și sporit, precum se vede din constituțiunea cea octroată în 4 Martie a. c. afară de punctul întrunirii tuturor românilor din Monarchia austriacă sub un cap bisericesc și politic.

După slaba mea părere, deși este mai lesne a câștiga întrunirea bisericescă decât cea politică, totuși punerea în lucrare și organizațiunea Ierarhiei naționale bisericesci este mai grea decât aceea a Administrațiunei politice.

Fiind dară obiectul organizației Ierarhiei naționale bisericesci de sine însuși însemnat și momentos în privința noastră a Episcopilor de o parte, ér de alta nefiind bine ca noi Archiereii să lăsăm obiectul acesta numai pe preoțime și popor, pentru-că și noi suntem mădulari ai preoțimei și ai poporului; după aceea fiind-că, de cumva ne-am purta noi passive în privința lucrului acestuia, lesne ne-ar puté urí poporul — am judecata-ți de neapărată lipsă, ca să scriu Fericirei Sale D-lui Patriarch sêrbesc în tréba acesta. Adaug aicea în copią scrisórea mea pomenită, potrivit voiei poporului întocmită, și mă rog ca Prea Sfinția Ta, prejudecându-o, să binevoiesci a-Ți da opiniunea la ea.

De lipsă este însé ca să-ți dau despre cele premise o deslușire, și să Te înștiințez despre următoarele:

1. Națiunea română s'au aflat nedreptățită de cea sêrbescă, pentru-că acesta și-au ales sieși de Patriarch național pe acela, pe care amêndóuë națiunile l'au fost ales mai înainte de Archiepiscop și Metropolit, și acesta se numia până acuma Metropolitul Națiunei sêrbesci și românesci;

2. Pentru-că Metropolitul acesta comun, fără pădirea celor prescrise prin canónele bisericesci, a primit titula de Patriarch, și s'au instalat și s'au publicat de același.

3. Nou alesul acesta Patriarch prin prochiămăciunea Națiunei sêrbesci din 5 Maiu a. tr. care pôte că s'au trimis și Prea Sfinției Tale, publicând înălțarea sa la scaunul patriarchal, îndemnă pe Națiunea română, ca să se arete și să se organizeze ca națiune;

4. Națiunea română nu vrea să precunoscă pentru sine puterea obligativă a privilegiilor date națiunei sêrbești;

5. În urma aceștia nu vrea să atârne dela patriarchul sêrbesc;

6. Acésta o întărește cu aceea, că biserica noastră drept mărită n'au dat sêrbilor nici o prerogativă asupra națiunei române;

7. Nu se pôte supune la aceea, pentru-că capul bisericesc numai sêrb pôte să fie, și numai prin sêrbi, — precum și astădată s'au făcut — pôte să se alégă;

8. Nu vrea să mērgă mai mult la soborul dela Carloviț după repartițiunea trimișilor, care se observase până acuma pentru-că după sistema cea vechie veneau mai mulți sêrbi decât români la sobor, deși numărul creștinilor nostri români este cu mult mai mare decât a celor sêrbești.

9. Nu vrea mai mult să se ducă și pentru aceea, că se chiamă până acum sêrbesc; în privința acésta dorește așiderea o reformă după dreptate; deci

10. Pofteste organizațiunea bisericei noastre în chipul acela, ca biserica lui D-șeu fiind una și aceea românilor și sêrbilor, să fie mamă, care fără de deschilinire de națiune să îmbrătoșeze pe fii săi, și să fie comună, una, sfântă, sobornicescă și apostolescă, dar nu privilegiată pentru națiunea sêrbescă; căci de va pofti națiunea sêrbescă una ca acésta, va lucra în potriva canónelor bisericesci, și va cădé tocma în păcatul acela, pentru care au poftit a se scăpa de Ierarchia grecescă, care numai greci punea de preoți, Archierei, Metropoliți și Archiepiscopi.

Binevoiește a-mi crede Prea Sântia Ta, că eu credincios Ți-am împărțășit sentimentele preoțimei și ale națiunei române din Ardél, Bănat și Ungaria, care le are în epoca acésta minunată. Nu mă îndoiesc, că tóte acestea le vei fi sciut Preasântia Ta și fără de acésta împărțășire a mea; pentru aceea am deplină nădejde, că rugărei mele vei face cât mai de grabă îndestulare prin împărțășirea cugetului Preasântiei Tale în privința tuturor acestora, despre care Te am însciințat, precum și prin împărțășirea însuflețirei și dispunerii preoțimei și a poporului eparchial de acolo pentru trebile bisericesci.

21.

Cuprinsul principal al răspunsului, ce Preasfinția Sa Eugenie Hacman, Episcopul Bucovinei l'a îndreptat cătră Patriarchul sêrbilor.

În general nu mai pôte fi la îndoială, că ceruta neatárnare și egalizare a nației române este întemeiată în dreptul ei și în apriatele asigurări, care s'au dat de repețite ori prin cuvântul împărătesc.

Cu tóte că eu după sfera lucrării mele și după restrânsa-mi pricepere în lucrurile politice nu sunt în stare de a puté de judeca întréga întindere și speciala ducere întru împlinire a drepturilor politice, precum și a instituțiilor administrative în această privință: totuși mi se pare că promisa egala îndreptățire nu va puté deveni adevěr, până când dintre națiile conlocuitoare vor avé unele drepturi mai mari (prerogative), care altele nu le au; și întru adevěr egala îndreptățire numai prin aceea se póte înființa, decât românilor încă li se vor da asemenea prerogative, sau mai bine dîcînd decât vor înceta tóte prerogativele: deóre-ce o adevěrată egalitate cu o administrare simplificată și rîspundătoare scopului numai întru acest chip este cu putință.

Într'aceea și spre această întrunire, care singură e dréptă, încă ni s'au deschis drumul în însași constituția imperială și comisari împěrătesci, cu încredere așteptați, după înalta lor pricepere și iubire de dreptate vor afla cu bună sémă mijlócele de a duce în îndeplinire acest părintesc propus imperial.

Din contră cu mult mai simplă, însé și mai neapěrabilă și înființabilă ni se înfățîșază naționala întrunire bisericescă a tuturor românilor dreptcredincioși, locuitori în împěrăția Austriei, deóre-ce această întrunire nu este nici în contra legilor statului nici în contra celor bisericesci, ci mai vĕrtos se învoesce cu acelea de tot, pentru-că de acum fie-care biserică legal recunoscută are dreptul de a-și institui și a-și administra neatárnată tóte trebile sale. După legile și observantele nóstre bisericesci stau comunele creștine cu păstorii sĕi sufletesci sub episcopi, episcopii sub arhiepiscop și tóte metropoliile sub patriarhul lor.

Ierarchia bisericii întru acest chip încheată, sufere respectarea diferitelor naționalități, fără de a vătămă ființiala unitate în credință, fără de a se teme de vre-o desbinare a bisericii, deóre-ce patriarhul ca punctul suprem de unire, cu sinodul sĕu rămâne instanța ultimă în lucrurile credinței. De o miie de ani încóce se susține patriarhul din Constantinopole prin grația cerescă între tóte turburările și strămutările împěrățiilor și ale popórelor și servesce tuturor dreptcredincioșilor răsăriteni drept luminos îndreptariu în îndoeli și clătînări.

Din contră din început steteau metropoliții împărțiți după diferitele popóre și nații, sub carii steteau episcopii naționali aleși din sinul nației lor. Așa avu anume și națiunea română în decurs de secolii proprii sĕi metropoliți sub patriarhul dela Constantinopol până când românii din Ungaria și Transilvania și din țerile învecinate și mai pe urmă și cei din partea Moldovei, Bucovina numită, în anul 1775 devenind sub casa Austriei, din nisce privințe guverniale se smulseră din legătura cea din afară cu patriarhatul; totuși în cele din lăuntru (în lucrurile credinței) se cugetă necurmat legați de acel patriarhat. Deci nerespectându-se pe atunci naționalitățile urmă pe cale guvernială întrunirea românilor din Austria și a sĕrbilor sub acelaș metropolit.

Însă după-ce acum neatârnarea naționalității și a limbei chiar și în trebile guvernului încă s'au asigurat, unde se lucră numai despre dezvoltarea și propășirea sufletescă și materială, atunci neatârnarea acésta trebuie respectată cu atâta mai tare într-un lucru, care se ține de dezvoltarea morală și de mântuirea sufletescă a omului, care se pôte înființa prin o înrîurință convingătoare asupra inimei, ér nu prin silă din afară, prin o împrumutată încredere din lăuntru, prin amóre și aplecare, însă nu prin autoritate din afară. Așadară lucrarea sfintei biserici numai astfel pôte aduce fruct, decât convingătorea împărtășire și încrederea înăscută naționalității nu se va împedeca prin elemente străine. Fiind-că de altmintrea instituțiunile, care au de scop cultura comunei creștine și a clerului, numai atunci pot da loc speranței că vor fi luate în privire, când conducerea acelora va fi concređută episcopilor și metropoliților naționali, în urmă și organica regulăciune a ierarhiei române din Austria încă cere un propriu metropolit cu atâta mai vêrtos, că comunul metropolit de până acuma dela Carloviț se făcu locoțiitoriu patriarhului din Constantinopol și așa ar fi nu numai cuviincios ci și de lipsă, ca și nația sêrbică și cea română sê-și aibă proprii sêi metropoliți și prin aceea s'ar ajunge și graduarea întemeiată și cerută totdeauna în biserica rêsăritenă, care ar puté servi spre o mai mare strălucire a bisericii, și atunci în eparchiile unde se află mai mulți sêrbi s'ar pune un episcop sêrb, ales din mijlocul lor, ér unde ar fi mai mulți români s'ar așeđa un episcop român ales din sînul nației române. Episcopii români și sêrbi convocând un asemenea număr de credincioși laici și-ar alege pe metropolitul lor propriu, ér pe locoțiitoriu scaunului patriarhic din Austria l'ar alege metropoliții dimpreună cu asemenea număr de episcopi din amêndouê metropoli și cu asemenea număr de laici, și apoi tóte alegerile s'ar subșterne împêratului spre grațiósă întărire.

Cea din urmă compunere sub președința locoțiitorului patriarhului ar forma și sinodul dreptcredincioșilor de legea rêsăritenă din Austria și prin acésta egalele drepturi ale națiilor s'ar respecta după cuviință, binele credincioșilor s'ar ajuta după putință, ierarhia și-ar căpăta organica sa închegare, prin care s'ar depărta temerea de o desbinare a sfintei biserici.

Cernăuți, 6 Iuliu 1849. *)

22.

Rêspunsul episcopului dela Arad, Gerasim Rațiu cătră patriarhul sêrbesc, în cauza independenței ierarhice a românilor.

Nr. 162 P.

Preafericite! S'au spus prin constituția imperială egalitatea de drepturi a tuturor naționalităților, din imperiul austriac, și egalitatea acésta în viață

*) Bucovina anul 1849 Nr. 33.

a se pune prin aceeași constituție suntem asigurați. Egalitatea acésta de drepturi nu se póte realiza, până atunci, până-ce încă domnește o națiune asupra alteia în ori-ce privință. Eu ca fiu al națiunii române cea mai vêrtósă credință am, că după pronunziata egalitate de drepturi, poporul român cu nimic nu va fi mai puțin respectat, decât alte popóre de sub sceptrul Preabunului Împêrat al nostru; de aici deduc și aceea, că dorința comună a românilor pe drept firese fundată ca în trebile sale cele bisericesci să nu atârne dela altă națiune, ci acelea singuri de sine să le îndrepte, la locurile mai înalte de vrednică se va respecta. Din acestea la comunicata cu mine prin Preafericirea Ta din 11 Aprilie a. c. sub Nr. P. 256 și numai pe sfârșitul lunei mai deaprópe trecute Octobre primită scrisóre a Preasfințeniei Sale Andreiu Șaguna Episcopului din Transilvania, în privința neatárnărei națiunii române părerea mea în următórele am onóre a o subșterne.

Ce se atinge de starea politică a națiunii române; în privința acésta deplin mă încred în garanția constituției imperiale, și mult sperez dela zelósa lucrare a deputaților, carii în tréba națiunii române la Preaînaltul Tron lucréză. — Èr în privința bisericii: fără lipsă aflu a aréta Preafericirii Tale din parte-mi cauzele, motivele și argumentele, care aduc cu sine ca poporul român din imperiul austriac, carele în cele sfinte supus fiind Ierarchiei sêrbesci, și sub acésta stăpânire sufletéscă din multe privințe neputêndu-se desvâli după-cum D-đeu și binele comun poștește, căută a se desbina între sine în cugete, în lucrări și în inimă — acest popor până acum cu totul opres, să se unéscă sub un cap bisericesc, carele să fie din sânge român; fără lipsă sunt a le înșira, deóre-ce aceleași prin Preasfințitii Episcopi din Ardeal și Bucovina în scrisorile sale cătră Preafericirea Ta îndreptate, și mie officios împărtășite neresturnabil se aduc înainte. Folosul sfintei nóstre biserici, interesul Preabunului Domnitoriu Împêrat, dreptatea guvernării și bunul moral și material al poporului român din monarchia austriacă poștește, ca românii din monarchia austriacă să aibă precum au avut când-va ierarchia română deschilinită de cea sêrbéscă, Metropolit român în însași aceea pusêciune în privința românilor, precum au fost și încă este Metropolitul acum Patriarchul sêrbesc dela Carloviț în privința poporului sêrbesc și român; națiunea sêrbéscă aibă Metropolitul sêu la Carloviț, și să îmbucure de titlul Patriarchal a aceluia, fie sub acesta acele diecese, în care maioritarea poporului e pe lângă sêrbi; érá națiunea română fie dăruiată cu Metropolit din sânge de român, carele să tragă cătră sine diecesele române, precum și acele, în care românii fac maioritarea credincioșilor bisericii rêsăritene.

Ce se atinge de corelațiunile între sine a Patriarchului sêrbesc și Metropolitului român nu pot fi de părerea Episcopului din Bucovina Preasfinției Sale Eugenie Hacman, ca adecă Metropolitul român să fie subordonat în cele dogmatice Patriarchului sêrbesc, căci dacá Patriarchul sêrbesc și-ar susținé

drept în cele dogmatice preste Metropolitul și așa peste ierarchia română aceea atât ar însemna cât, ierarchia română în contra dorinței comune a românilor, să fie subordonată ierarchiei sârbești, atunci poporul român în cele dogmatice ar fi mai tare supus ierarchiei sârbesci, decât cum este încă acum, fiind că ar deveni aceea: ca pe Patriarchul sârbesc, carele în onórea sa numai sârbilor e Patriarch, dar raza lui cea patriarchală preste români nu se întinde, să-l cunóscă de Patriarch lui-și. Ca Patriarchul sârbesc să-și susțină drept de a încure în așa chip în ierarchia română spre acésta tótă lipsa, carea cine-va dóră o ar aduce înainte, alta nu pot cugeta, decât susținerea unității bisericii, — însă unitatea bisericii nóstre nu stă într-o aceea, ca să avem Patriarch cu autoritatea sa în lucrurile dogmatice dispuñatoriu, precum e în biserica apusului, unde forma guvernării bisericii e monarchică, ei stă în conțelegere, convoire și convingere a tuturor credincioșilor la olaltă, carea conțelegere, convoire și convingere se póte obținé în sínóde precum universale așa și particulare, căroră și Patriarchii sunt supuși, acum: de s'ar pofti spre sfârșitul acesta a se ținé sinod din partea credincioșilor bisericii răsăritene din imperiul austriac, acela sub a ori-cui președință s'ar ținé, în tótă întempleră ar fi numai particular, carele nu póte obliga tótă biserica răsăritenă, de aci: decă pot sârbii și cu românii acum laolaltă ținé sinod particular ce ar oprí, au ar împedeca aceea: ca după-ce ierarchia română se va despărți de cea sârbescă, acésta cu Patriarchul său, érá cealaltă cu Metropolitul său deosebi, pe lângă observarea datinelor bisericii nóstre să póta ținé când lipsa va aduce cu sine așa fel de sínóde particulare, și ca ierarchia română și în acésta privință să fie despărțită și neatárnată de ierarchia sârbescă? unitatea bisericii nóstre prin acésta nici decât nu se vă turbura. Părerea mea dară aceea e: ca Patriarchul sârbilor nici într'o privință să nu încură în îndreptarea ierarchiei române cu autoritate. Eu neatárnarea ierarchiei române numai așa o pot închipui.

Acésta părere a mea în privința împărțării poporului român în egale drepturi, de care se bucură poporul sârbesc când a o subșterne am norocire sperez dela loialitatea Fericirei Tale, că cu înalta puséciune, în care din mila lui D-đeu ești, vei lucra Fericirea Ta spre a se împlini drépta și de respectare vrednica dorință comună a poporului român în privința stării sale politice, precum și în privința cerutei ierarchii române și că atunci, când într-o aceea vei osteni, părerea acésta a mea în socotință a o lua te vei îndura.

Cubin, 5 Novembre 1849.

Cu deosebită reverință fiind

Prea Fericirii Tale plecat serv

Gerasim Raț m. p.
Episcop.